

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Meningen med livet

- Om hur unga mödrar i London bemästrar det mångkulturella storstadssamhället

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Therese Odengard

Handledare: Ing-Marie Johansson

Abstract

Titel: Meningen med livet – om hur unga mödrar i London bemästrar det mångkulturella storstadssamhället

Author: Therese Odengard

Keywords: teenage motherhood, teenage pregnancy, youth, social work

The rates for teenage conception and motherhood in the UK are according to recent research, the highest in Western Europe. The ongoing debate concerning these teenage pregnancies and teenage motherhood has therefore become political in a wide range. The government's goal is to reduce the number of teenage pregnancies until the end of 2010 to prevent social exclusion among vulnerable young women. However, there is controversy in other research that describes teenage pregnancies more likely to be a result of social exclusion than its cause.

The purpose of this study is to examine how young mothers in a borough of London, from their own point of view, experience their situation, their difficulties and possibilities in present and in future. The aim is also to describe how the young women relate to the support they receive from the organization YWCA, which works with the most disadvantaged young women in England and Wales. A qualitative method of inquiry is used, with participating observations and six interviews with young mothers aged 17-19 at the time for their first pregnancy. The study is based on Salutogenic theory and the conception of respectability.

The main results and conclusions of the study concerns how young mothers, depending on cultural and individual diversity, construct respectability and create meaningfulness into their lives in different ways. It shows how they struggle between youth freedom and being a responsible parent and between being respectable within the family and within the society. It also shows how young mothers seem to chose their children before a relationship with a possible partner and how for some, being a young mother is a rational choice. The organization YWCA is a valuable resource for the young women in these processes since it offers individual designed support.

Förord

Först och främst vill jag ge ett stort tack till hela den grupp unga mödrar som lät mig delta vid deras gruppsammankomst samt till samtliga de kvinnor som lät mig intervjua dem om deras liv, tankar och känslor. Det positiva mötet mer er och med era barn har följt med mig genom hela arbetet med denna studie. Ett stort tack till er alla! Ett stort tack även till YWCA:s personal som varmt välkomnade mig i deras verksamhet, utan er hade denna studie inte varit möjlig att genomföra. Tack även till Christian Brunsson som förmedlade kontakten.

Slutligen vill jag även tacka min handledare Ing-Marie Johansson för många givande reflektioner under hela den här tiden!

Innehållsförteckning

Abstract	2
Förord	3
1. Inledning	1
1.1 Syfte och problemformulering	1
1.2 Begrepp.....	2
1.3 Disposition.....	2
2. Kunskapsläget	3
2.1 Unga mödrar och offentlig politik i Storbritannien	3
2.2 Unga mödrar ur samhällets perspektiv	4
2.3 De unga mödrarnas perspektiv	7
2.4 Sammanfattning.....	8
3. Metod	9
3.1 Val av metod.....	9
3.2 Urval	10
3.3 Avgränsningar	10
3.4 Förförståelse	10
3.5 Genomförande	11
3.5.1 Litteratursökning	11
3.5.2 Deltagande observationer	11
3.5.3 Intervjuer.....	12
3.6 Etiska överväganden.....	12
3.7 Validitet, Reliabilitet och generaliserbarhet	13
3.8 Teorival.....	14
3.9 Analysförfarande	15
4. Teoretiskt perspektiv	16
4.1 Socialkonstruktivistiskt perspektiv.....	16
4.2 Det salutogena synsättet	16
4.2.1 KASAM.....	17
4.3 Respektabilitet	19
5. Resultat och analys	22
5.1 Mammorna och ”Phoenix Mums Club”	22
5.1.1 Presentation av de unga mödrarna.....	22
5.1.2 YWCA.....	23
5.1.3 ”Phoenix Mums Club”	24
5.1.4 ”Mums Club” som resurs	26

5.2	Ambivalens.....	28
5.2.1	Ungdomens frihet i förhållande till föräldraansvar	28
5.2.2	Närhet och självständighet	31
5.3	Ung mamma och respektabel	35
5.3.1	Att framstå som respektabel	35
5.3.2	Att skapa mening	37
5.3.3	Förhoppningar om framtiden.....	39
6.	Avslutande diskussion och konklusion	44
6.1	Sammanfattande diskussion kring resultaten	44
6.2	Avslutande reflektioner	47
6.3	Förslag till vidare forskning	48
	Referenser	49
	Bilaga Inquiry form for interviews.....	50

1. Inledning

Storbritannien är det land i väst Europa som har den högsta andelen tonårsgraviditeter. På 70-talet var tonårsgraviditeter förhållandevis lika vanligt förekommande i många av de europeiska länderna (Holgate m fl, 2006). När antalet sedan på 80- och 90-talet drastiskt sjönk i andra europeiska länder så förblev andelen tonårsgraviditeter lika många i Storbritannien, vilket nu gör att landet sticker ut i den europeiska statistiken. Antalet tonårsgraviditeter i Storbritannien är mer jämförbart med antalet i övriga engelsktalande länder än med de europeiska länderna (ibid).

Mitt intresse för fenomenet unga mödrar har framkallats genom att jag de senaste åren vistats mycket i Storbritannien och reflekterat över min upplevelse att ungt moderskap tar så mycket större plats i den politiska debatten där än i Sverige. Främst är det en problematisk bild av ungt moderskap som framställs i Storbritannien och man kan observera att det finns en uttalad oro kring det höga antalet tonårsgraviditeter. 1999 tillsatte dåvarande premiärminister Tony Blair en utredning som skulle ge svar på anledningarna till Storbritanniens höga antal tonårsgraviditeter och även utveckla en strategi för att minska frekvensen av dem (Social Exclusion Unit, 1999). Utredningen visar främst på hur tidigt moderskap är en bidragande orsak till marginalisering, vilket regeringspolicyn även utgår ifrån. Det finns dock en kontrovers eftersom övrig forskning tenderar att se förhållandet tvärtom, nämligen att marginalisering snarare än ett resultat av, än orsaken till att få barn tidigt i livet. Med detta i åtanke föddes min nyfikenhet kring att, ur ett salutogent perspektiv, veta mer om hur unga mödrar faktiskt själva uppfattar olika aspekter av sitt moderskap i ett samhälle där fenomenet är vanligare än i många andra europeiska länder. Jag fick möjligheten att komma i kontakt med organisationen YWCA som bland annat arbetar med gruppverksamhet för unga mammor. Den specifika och lokala YWCA verksamhet som varit utgångspunkt för insamlandet av empirin till min studie finns i en av Londons heterogena förorter.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med uppsatsen är att utifrån ett i huvudsakligen salutogent perspektiv beskriva hur unga mammor i en förort till London tänker kring sin livssituation, sina svårigheter och möjligheter, med utgångspunkt i de relationer de lever i. Syftet är även att undersöka hur dessa unga mödrar förhåller sig till den stödverksamhet de tar del av genom organisationen YWCA.

1. Hur ser unga mödrar i en heterogen London förort på sin livssituation i nutid och framtid?
2. På vilket sätt upplever kvinnorna att stödverksamheten i YWCA:s regi påverkar deras ambitioner och möjligheter ur ett i huvudsakligen salutogent perspektiv?

1.2 Begrepp

Ung mamma – Begreppet är öppet för tolkning och värdering av alla aspekter av moderskapets differentiering. De flesta studier som använt sig av denna definition har ägnat sig åt forskning där mödrarnas ålder varit mellan 13 och 24 år (Holgate m fl, 2006) och jag använder mig av denna definition i min studie. Informanterna som benämns som unga mödrar i denna studie var mellan 17-19 år när de födde sitt första barn.

Tonårsgravitet/Tonårsförälder – syftar till de ungdomar som blir med barn samt de som väljer att föda. Eftersom begreppen tydligt antyder en åldersrelaterad och utvecklingsrelaterad tolkning av situationen (ibid) väljer jag att endast använda dessa begrepp då jag beskriver andra studier där de används.

1.3 Disposition

För att ge läsaren en överblick kommer här kort nämnas något om studiens upplägg och de kapitel som följer. Kapitel två beskriver tidigare forskning och valda delar ur det aktuella kunskapsläget när det gäller ungt moderskap, främst i Storbritannien, belyst utifrån några olika perspektiv. Därefter kommer studiens metod att presenteras i kapitel tre. Studiens ansats presenteras och det redogörs för tillvägagångssätt och urval. I kapitel fyra beskrivs sedan studiens teoretiska utgångspunkter som används vid analysen av materialet. Därefter följer en presentation av studiens resultat tillsammans med min analys i kapitel fem. Slutligen kommer jag att föra en diskussion kring studiens frågeställningar i kapitel sex där även förslag till vidare forskning presenteras.

2. Kunskapsläget

Eftersom jag har valt att placera min undersökning i en brittisk kontext så kommer den tidigare forskningen jag redovisar främst vara knuten till ungt moderskap i Storbritannien eller i förekommande fall till andra engelsktalande länder. Jag har funnit en hel del studier och rapporter inom ämnet och har inga ambitioner att ge kunskapsläget full rättvisa utan har valt ut den forskning som jag tycker verkar mest signifikant för min studie och som ger en någorlunda nyanserad bild av fenomenet. Den tidigare forskningen indelas i tre olika teman: Unga mödrar och offentlig politik i Storbritannien, unga mödrar ur samhällets perspektiv och de unga mödrarnas perspektiv.

2.1 Unga mödrar och offentlig politik i Storbritannien

The Social Exclusion Unit's rapport "Teenage pregnancy" (1999) skrevs på uppdrag av Storbritanniens dåvarande premiärminister Tony Blair. Syftet var att studera anledningarna till Storbritanniens höga antal tonårsgraviditeter för att kunna skapa en strategi med syfte att reducera antalet till en nivå jämförbar med övriga Europa samt att finna bättre lösningar för att bekämpa risken för socialt utanförskap hos sårbara tonårsföräldrar och deras barn. Redovisningen av statistiken i rapporten visar att anledningarna till det höga antalet ungdomsgraviditeter i Storbritannien har flera orsaker varav tre faktorer var signifikanta. Den första signifikanta faktorn är att ungdomarna har låga förväntningar på sin framtid, ser ingen möjlighet till arbete och fruktar att de endera dagen kommer tvingas leva på bidrag hur de än bär sig åt. Med denna inställning ser de inga anledningar till att skydda sig mot graviditeter. Den andra faktorn handlar om ignorans, att ungdomarna saknar kunskap om preventivmedel och är oförberedda på vad det innebär att uppfostra ett barn. Den sista och tredje faktorn berör det dubbla budskapet som ungdomar får från vuxenvärlden när det gäller sexualitet eftersom de å ena sidan via exempelvis media bombarderas med budskapet om sexuell aktivitet som norm och å andra sidan möter vuxna, både föräldrar och skolpersonal, som skäms för att prata om sex. Kontentan av det hela blir inte att ungdomarna har mindre sex utan att de har mer oskyddat sex. Rapporten visar att fenomenet tonårsgraviditeter är något som berör hela landet men är vanligast i de fattigaste områdena samt bland de mest sårbara ungdomarna, de som finns inom statlig omsorg och de som av olika anledningar inte längre går i skolan. Författarna till rapporten menar att eftersom samhällsekonomin blir allt mer beroende av kunskap och färdigheter har varken individen eller samhället råd att låta så många unga människor hoppa av sina utbildningar. Analysen av rapporten frambringar därför två mål att sträva efter:

1. Ett reducerat antal tonårsgraviditeter, att specifikt ha halverat antalet för dem under 18 år till och med år 2010.
2. Att fler tonårsföräldrar får utbildning, praktik eller anställning för att reducera risken för socialt utanförskap.

Den handlingsplan, "the teenage pregnancy strategy", som the Social Exclusion Unit arbetade fram utifrån ovanstående består av 4 kategorier av åtgärder varav den första innefattar en mobiliserande nationell kampanj med fokus på fenomenet. Den andra åtgärden handlar om en nationell samverkan på både statlig och lokal nivå. Den tredje åtgärden fokuserar på bättre prevention mot anledningarna till tonårsgraviditeter och den sista kategorin av åtgärd handlar om att ge bättre stöd till gravida tonåringar och tonårsföräldrar med fokus på återvändandet till utbildning.

År 2005 gjordes en sammanställande utvärdering (Teenage pregnancy strategy – Final report synthesis, 2005) av den strategi som the Social Exclusion Unit arbetat fram. Utvärderingen gjordes av ett oberoende forskarteam från the London School of Hygiene & Tropical Medicine, University College London Medical School och the British Market Research Bureau. Utvärderingens metoder innefattade en nationell stickprovsgranskning mellan 2000-2004 där över 9000 ungdomars förändring i kunskap, attityd och beteende granskades. Den innefattade även dataanalys gällande tonårsgraviditeter, abort, interventioner osv. för att upptäcka demografiska och strategirelaterade variationer, analys av regional- och nationell pressbevakning av strategin. Till slut innefattade studien även kvalitativ och kvantitativ forskning för att utvärdera processen hos dem som arbetar med att implementera strategin. Sammanfattningsvis visar utvärderingen att strategin har lyckats börja med ett bra resultat eftersom den bekräftar att implementeringen av strategin fungerar då tonårsgraviditeter och tonårsfödslar hos kvinnor under 18 år har sjunkit. Men utvärderingen visar även att dessa tidiga resultat behöver stärkas ytterligare om strategin skall kunna uppnå sin potential. Exempelvis pekar författarna av utvärderingen på skolans viktiga roll när det gäller sex- och samlevnadsutbildning. Kommunikationen mellan föräldrar och barn, när det gäller dessa ämnen behöver även utvecklas och utvärderas menar de. De beskriver vidare hur unga mödrar har svårt att stanna kvar i skolan och att det därför är viktigt att mer resurser läggs på denna uppgift för att nå strategins mål. Författarna till utvärderingen poängterar även att det är viktigt att ha i åtanke när man planerar stödet för unga föräldrar att alla tonårsfödslar inte är oplanerade och att välbefinnandet varierar mycket beroende på om den unga kvinnan har stöd från fadern till barnet eller inte.

2.2 Unga mödrar ur samhällets perspektiv

Simon Duncans (2007) artikel "What's the problem with teenage parents and what's the problem with policy?" ställer New Labours politik kring tonårsmoderskap, (the teenage pregnancy strategy) i relation till den kvalitativa forskning som är gjord kring de unga mödrarnas egna upplevelser. Duncan (2007) argumenterar att det inte finns någon forskning som stöder förklaringarna att det är brist på kunskap som skapar tonårsmoderskap. Han menar att moderns ålder vid födseln inte har någon större effekt på familjens framtida sociala status och påpekar att många unga mammor beskriver en positiv attityd till sitt moderskap, att det har gjort dem starkare, mer kompetenta och ansvarsfulla. De unga kvinnorna har ofta beskrivit det som att moderskapet snarare varit en möjlighet än en katastrof för dem. Duncan (2007)

beskriver hur ungt moderskap och fattigdom kan vara orsakat av socialt utanförskap och att tonårsföräldraskap snarare därför är en del av den marginalisering en del av dessa unga mödrar upplever, än dess orsak. Han beskriver vidare hur de unga mödrarna i nästan all brittisk kvalitativ forskning beskriver moderskapet som en vändpunkt i livet och som en positiv erfarenhet. Många tonårsföräldrar ser föräldraskapet som en personlig uppfyllelse och inte något som förknippas med socialt utanförskap, istället något normalt. Duncan menar att mammorna kan ha både kunskap och höga förväntningar på livet och de kan dessutom göra rationella och moraliska val mot bakgrund detta. Duncan anser att det i den politiska diskussionen felaktigt bortses från de missgynnsamma förhållanden som många av de unga mödrarna kommer ifrån, alltså de faktorer som skapar problemet, när fenomenet ges förklaringar knutna till individen och till okunskap. Duncan kritiserar den politik som New Labour för när det gäller ämnet och menar att deras synsätt bestämmer vilken sorts forskningsresultat om tonårsgraviteter som det skall fokuseras på och hur de skall tolkas. Duncan menar att en förändring bör ske när det gäller den politiska inställningen till fenomenet men tror att det är svårt. Han menar att en lösning skulle kunna vara att ändra perspektivet till att istället fokusera på ekonomiskt rationella termer och beakta det faktum att Europa är ekonomiskt och socialt hotat på grund av den demografiska utvecklingen med låg fertilitet och sent barnafödande.

Chevalier och Viitanen (2003) har undersökt konsekvenserna av tonårsmoderskap ur ett arbetsmarknads- och löneperspektiv. De menar att en medvetenhet om konsekvenserna av tonårsmoderskap är essentiell för att kunna utforma en effektiv strategi för att förhindra socialt utanförskap och att fattigdom förs vidare till nästa generation. Studiens frågeställning handlar om huruvida tidig fertilitet har en verklig inverkan på socio-ekonomiska faktorer senare i livet eller om dessa faktorer istället är resultatet av individuella olikheter. Undersökningens material består av data hämtade från The National Child Development Study som är en pågående studie där alla individer födda i Storbritannien under den första veckan i mars 1958 har blivit undersökta vid olika åldrar i livet. De personer som används i analysen är de som vid 33 års ålder svarade på ett frågeformulär angående sin fertilitetshistoria och uppgav därmed information om sin första graviditet. Resultaten visar bland annat att tidigt moderskap har en negativ inverkan på mödrarnas utbildning, det är 24 % sannolikhet att de kvinnor som varit tonårsmödrar inte har någon examen efter grundskolan jämfört med de kvinnor som inte varit tonårsmödrar. Men författarna diskuterar att detta resultat kan vara något missvisande och svårtolkat på grund av att en del graviditeter är planerade. Studiens data visar också att kvinnor som inte varit tonårsmödrar har dubbelt så mycket arbetserfarenhet och 8 % större sannolikhet att stanna kvar på arbetsmarknaden. Dessa skillnader i utbildning och arbetserfarenhet leder till en löneskillnad mellan 5-22 % mellan kvinnor som blev mödrar som tonåringar och resten av mödrarna. Tonårsmoderskap ger en minskning med ca 3 år i arbetslivserfarenhet. Studien visar även att kvinnor som blev mödrar som tonåringar har fler barn vid 33 års ålder än de kvinnor som fött barn senare i livet däremot finns ingen skillnad i äktenskapsstatus. Kvinnor som har mödrar som arbetade när de var 7 år arbetar själva i högre utsträckning vid 33 års ålder men de som varit tonårsmödrar har högre sannolikhet att vara i arbete vid 33 års ålder och högre sannolikhet att arbeta heltid

eftersom de har äldre barn. Författarna menar att många förklaringar till tonårsmoderskap går att finna i familjens klass och huruvida tonåringen bor med båda föräldrarna eller inte. Andra faktorer som ökar risken för tonårsmoderskap är låg ålder vid första menstruations tillfället, många äldre syskon och om familjen har ekonomiska problem. Chevalier och Viitanen menar att kvinnor som varit tonårsmödrar i genomsnitt har 10 % lägre lön än de som blivit mödrar vid högre ålder. Chevalier och Viitanen drar utifrån studien slutsatserna att tonårsmoderskap har en negativ effekt på utbildning, möjligheter på arbetsmarknaden och löner men att de negativa effekterna i tidigare forskning kan ha varit överdrivna. De menar att de tonåringar som blir mödrar inte går att jämföras med de som inte blir det eftersom tonårsgraviditeter hänger samman med många andra faktorer i tonåringens liv. Tonårsmoderskapet ger alltså långvariga konsekvenser på tonårsmammans karriärmöjligheter och skapar hög sannolikhet för att föra fattigdom vidare till nästa generation. Chevalier och Viitanen menar att nödvändiga interventioner handlar om att hjälpa tonårsmödrarna att komma tillbaka i utbildning och att integrera dem in på arbetsmarknaden genom bl a lättåtkomlig barnomsorg samt skattelättnader för arbetande familjer.

Simon Duncan har skrivit en artikel som heter "Mothering, class and rationality" (2005) som bygger på en studie gjord av 50 halvstrukturerade intervjuer med mödrar i olika åldrar med barn under 11 år. Intervjuer med 8 manliga partner och data från 3 fokusgrupper användes också som underlag. Duncan (2005) undersöker olikheter när det gäller hur mödrar kombinerar arbete med omsorg för barnen, hur de delar arbetsbördan med sin partner och hur de väljer sin barnomsorg. Duncan visar att det finns klassbaserade skillnader hos mödrarna när det gäller dessa företeelser men att det inte är så enkelt att dela in dessa skillnader mellan arbetarklass och medelklass utan att klasskillnaderna istället handlar om mer nyanserade sociala identiteter. Duncan (2005) menar att de klassbaserade skillnaderna i moderskapet handlar om olika blandningar av val och tvång, eller rationalitet och preferenser. Rationaliteten och preferenserna är skapade genom den sociala och kulturella identitetsutvecklingen hos en individ, genom erfarenheter, genom relationer med partners och genom utvecklingen av de normativa uppfattningar som finns i nätverket. Duncan (2005) menar att klassbegreppets innehåll är något som är föränderligt via människors livserfarenheter.

YWCA utförde 2002 en egen studie, "Supporting young parents: Models of good practice" (Hendessi & Dodwell, 2002) som syftar till att belysa framgångsrika resurser när det gäller arbetet med unga föräldrar. De hoppas att studien skall inspirera det framtida utvecklandet när det gäller stödet till denna målgrupp och vara en guide till dem som arbetar med unga föräldrar. Studien inkluderar en överblick över forskningsläget, fokusgruppsintervjuer och individuella djupintervjuer med unga föräldrar. Totalt deltog 130 personer, varav de flesta kvinnor. Intervjuerna stödjer den tidigare forskningen genom att visa på att fattigdom, låg utbildning och dålig självkänsla kombinerat skapar en ond cirkel för främst unga kvinnor i de mest utsatta områdena i Storbritannien, där den högsta andelen av tonårsgraviditeter finns. Det som även är utmärkande är att de som tidigt i livet upplevt separationer inom familjen, fått vård inom samhället eller själva har unga mödrar är extra utsatta för att bli gravida vid

ung ålder. Den mest signifikanta faktorn som har störst inflytande menar författarna dock är låg utbildning. Studien visar även bland annat att 90 % av alla tonårsmödrar i Storbritannien försörjer sig genom bidrag och försörjningsstöd. Dålig ekonomi är ett konstant stressmoment för mödrarna eftersom det påverkar hela hushållet och bidrar till psykisk ohälsa. Studien visar dock att många av de intervjuade unga föräldrarna är motiverade till att utbilda sig för att skapa en bättre framtid för sina barn. Författarna till studien menar att den sociala stigmatiseringen av tonårsföräldrar har lett till att de unga mödrarna drar sig för att söka det stöd de behöver. Trots vetskapen om att många unga mödrar behöver stöd så finns det alldeles för få stödverksamheter som är speciellt utformad för denna målgrupp. Studien avslutas därför med att beskriva ett antal av de verksamheter inriktade på unga föräldrar som av föräldrarna själva utpekats som positiva resurser. De flesta är olika typer av diskussionsgrupper och seminariegrupper som inriktar sig på olika teman som exempelvis barnuppfostran, relationer, att vara ung pappa osv.

2.3 De unga mödrarnas perspektiv

Lisa Arai (2003) har gjort en kvalitativstudie som undersöker hur väl the Social Exclusion units förklaringar till tidiga graviditeter stämmer överens med den egna uppfattningen hos unga mammor från olika samhällen i England. Informanterna i studien är 12 unga mammor som alla fått barn före de fyllt 20 år samt med 9 professionella socialarbetare som alla arbetar med unga mödrar. Arai menar att unga kvinnor i fattigare områden med större sannolikhet blir gravida tidigt och är mindre benägna att avsluta oplanerade graviditeter med abort. Hon menar att det i strategin för att reducera tonårsgraviditeter inte görs tydligt hur mycket var och en av de olika orsakerna låga förväntningar på livet, okunskap om sex och samlevnad och dubbla budskap kring sexualitet påverkar sannolikheten för tidigt moderskap. Arai (2003) argumenterar för att den första orsaken, låga förväntningar på livet handlar om socio-ekonomiska strukturer och klasstillhörighet och är den viktigaste faktorn. Kvinnorna i studien refererade inte själva till fattigdom, brist på möjligheter och låga förväntningar men Arai (2003) tolkar deras berättelser och menar att dessa företeelser är återkommande teman i de unga mammornas liv. För många av kvinnorna som vuxit upp under otrygga och tuffa förhållanden kan barnafödande ses som ett relativt "normalt" beteende. Arai (2003) menar att tidigt moderskap kan representera ett meningsfullt val för många arbetarklasskvinnor och att detta val bör ses som ett tecken på mognad med tanke på dessa kvinnors bakgrund. De unga mödrarna har ofta varit tvingade att växa upp tidigt och har en svag anknytning till utbildningssystemet och arbetsmarknaden före sin graviditet och därför blir moderskapet ett meningsfullt alternativ.

Maggie Kirkman, Lyn Harrison, Lynne Hillier och Priscilla Pyett (2001) har gjort en kvalitativ studie i Australien som utgår från unga mödrars egna perspektiv. Studien handlar om hur de unga mödrarna uppfattar sitt eget föräldraskap och sin situation. Fokusgrupper, där deltagarna rekryterades från olika stödverksamheter för unga mödrar, användes för att ge information och vägledning inför fortsatta individuella intervjuer. 20 unga kvinnor från olika

delar av Australien, mellan 16-23 år (de var mellan 14-19 år när de blev gravida) intervjuades. Analysen och slutsatserna av studien visar hur de unga mödrarna uppfattar att de blir dömda och stigmatiserade av omgivningen men att de trots det uppfattar sin egen förmåga att ta hand om sina barn som mycket bra. De unga mödrarna beskrev det positiva med att vara just ung mamma som att livet blir berikat av moderskapet. Dessutom ansåg de att unga mödrar har mer energi än äldre mödrar, att de unga mödrarna kommer vara fria i framtiden när äldre mödrar kommer vara bundna vid sina barn, att det finns fördelar med att växa upp tillsammans med sitt barn. Barnet ansågs även vara en källa till stolthet för släkten som kan göra att familjemedlemmarna kommer närmare varandra. De unga mödrarna vägrade att ta upp nackdelarna med det unga moderskapet men de kunde ändå nämna vissa svårigheter. Kirkman m fl (2001) menar att det i kvinnornas berättelser fanns uppenbara tröstande drag. De drar slutsatsen att kvinnorna, istället för att acceptera den allmänna uppfattningen av tonårsmoderskap, försöker beskriva sina liv och sin situation till sin egen fördel, stöttade av sina egna mödrar, mormödrar och vänner som även de blivit mödrar i tonåren.

2.4 Sammanfattning

Det finns mycket forskning utifrån många olika perspektiv kring ämnet ungt föräldraskap. Mycket forskning utgår från Storbritannien där det uppenbarligen finns olika sätt att beskriva orsaker och verkan av fenomenet. Regeringen i Storbritannien har genom sin strategi valt att beskriva ungt moderskap som något katastrofalt både för samhället och för individen såväl som för barnet. Övrig, främst kvalitativ, forskning beskriver ungt moderskap som en effekt av socialt utanförskap snarare än en orsak till det. Mödrarna själva beskriver ofta sitt moderskap i positiva termer. Något som återkommer i de flesta studierna handlar om vikten av att finna de rätta vägarna för att få de unga mödrarna att etablera en kontakt med utbildningsväsendet eller med arbetsmarknaden eftersom det anses gynna såväl samhälle som individ.

3. Metod

3.1 Val av metod

Studien har ett hermeneutiskt synsätt. Detta innebär att forskaren alltid tolkar det som studeras, främst mot bakgrund av sin egen förförståelse och sina förväntningar. De hermeneutiska grundantagandena handlar om att en mening endast kan förstås i ett sammanhang och att delarna i all tolkning och förståelse är beroende av helheten och vice versa (Widerberg, 2002). Studien genomförs utifrån kvalitativa metoder, deltagande observationer och halvstrukturerade djupintervjuer. Den kvalitativa metoden passar bra eftersom den beskriver individer ur ett helhetsperspektiv i sitt naturliga sammanhang (Larsson i Larsson m fl, 2005) vilket här är ambition även om alla aspekter av individernas liv inte kommer tas upp. Studiens strävan är därför att försöka "se världen med andras ögon" (Larsson i Larsson m fl, 2005 sid 92). Den kvalitativa metoden intresserar sig av mer än bara materialets innebörd som sådant och tolkar informationen som en spegel av ett djupare fenomen. Metoden bygger på en interaktion mellan kommunikator och mottagare (Svenning, 2003), vilket ses som fördel för denna studie då en deskriptiv och tolkande ansats har eftersträvat för att beskriva de unga mödrarnas egna upplevelser.

Fangen (2005) beskriver hur forskning baserad på deltagande observation kommer närmare inpå människor än andra kvalitativa metoder och gör att man kan jämföra det som sägs med det man ser i olika situationer. Genom deltagande observation kan man således förbättra sin förståelse och tolkning av fältet samtidigt som intryck och känslor kan användas som en del av datamaterialet. Utifrån detta, med tanke på att studiens genomförande sker i ett för författaren annat land än hemlandet, så bedöms deltagande observationer vara en bra metod att närma sig ämnet och informanternas livsvärld på ett konstruktivt sätt. De deltagande observationerna kompletteras i denna studie men halvstrukturerade djupintervjuer. Genom intervjuer kan man på bästa sätt fånga många olika perspektiv om ett ämne från flera olika människor och på så sätt skapa en bild av hur komplex och mångsidig den mänskliga världen kan vara (Kvale, 1997) vilket är relevant för syftet med denna studie. Reflektionerna som uppkommer vid de deltagande observationerna kan användas vid intervjuerna för att förstå vissa fenomen djupare samt vid analysen av materialet. Observationerna gör det på detta vis möjligt att röra sig lite utanför informanternas selektiva perspektiv. Att kombinera intervjuer med deltagande observationer är därför ett ypperligt metodval för denna studies syfte eftersom det ger djupare kunskaper om den kontext de unga kvinnorna befinner sig i inom verksamheten samt skapar ett sammanhang för intervjusamtalen.

Induktiva och deduktiva moment kombineras i en abduktiv metodstrategi (Larsson i Larsson m fl, 2005) eftersom mönster delvis härleds utifrån ett salutogent perspektiv samtidigt som begrepp och teori även växer fram under studiens gång utifrån empirin. Detta eftersom en flexibel, öppen och inte allt för strukturerad forskningsdesign ökar möjligheterna att upptäcka

det oförväntade och gör det lättare att hitta de teorier och begrepp som bäst beskriver deltagarnas perspektiv. (Fangen, 2005).

3.2 Urval

Urvalet av informanter består av sex unga mödrar som under vårterminen 2008 var i kontakt med en verksamhet för unga mödrar i en Londonstadsdel. De första fyra informanter som intervjuas är de som frivilligt anmälde sig vid förfrågan under en gruppträff på "Phoenix Mums Club" i verksamheten YWCA. Ytterligare två intervjupersoner tillkommer så småningom. Dessa mammor kan inte av praktiska skäl respektive får inte lov av sina närmaste att besöka verksamheten på egen hand. Istället får dessa mammor ta emot hembesök av personal från YWCA. Dessa kvinnor valdes att vara med i intervjumaterialet eftersom min avsikt var att spegla mångfalden av unga mammor i stadsdelen. Intervjuerna skedde i slutet av terminen vilket medför att studien har ett positivt urval på så sätt att de kvinnor som eventuellt är missnöjda med verksamheten troligtvis redan har sagt upp kontakten. De unga kvinnorna är alla mellan 19-23 år vid intervjutillfället och fick sitt första barn när de var mellan 17-19 år gamla.

3.3 Avgränsningar

Studien är avgränsad till att endast beskriva några unga brittiska mödrars upplevelser utifrån den situation de befinner sig i. Urvalet av informanter innehåller endast de unga mödrar som var i kontakt med den verksamhet där jag gjorde mina observationer. Studien har inte några ambitioner att jämföra de brittiska mödrarnas upplevelser med svenska förhållanden eller med andra unga mödrars upplevelser i andra samhällen och kontexter. Studien fokuserar inte på mödrarnas intrapsykiska upplevelser av att vara en ung mamma eller kvinna och den utforskar inte heller den psykologiska relationen mellan mor och barn. För att ytterligare avgränsa studien så inkluderar den inte de unga fäderna och deras situation annat än utifrån de unga kvinnornas perspektiv.

3.4 Förförståelse

Jag har inga personliga erfarenheter av att vara en ung mor då jag varken har barn eller har arbetat med unga mödrar. Min förförståelse i ämnet består därför av en del vänners och släktingars upplevelser av tidigt föräldraskap i Sverige. Eftersom jag har vistats en del i Storbritannien de senaste åren så har jag viss förförståelse när det gäller det brittiska samhället och även om den allmänna uppfattning som finns i Storbritannien kring ämnet unga mödrar och deras barn. Jag har uppmärksammat hur problematiskt ungt moderskap framställs, både för individen och för samhället, i exempelvis media. Debatten som jag uppfattat den handlar alltså oftast om ungt moderskap som ett socialt problem som ofta leder till utanförskap och ohälsa. Jag har ingen tidigare erfarenhet av organisationen YWCA:s arbete utan kom i kontakt med dem i samband med denna studie.

3.5 Genomförande

3.5.1 Litteratursökning

För att bli bekant med fenomenet genomfördes inledningsvis sökningar i GUNDA, LIBRIS samt i flertalet databaser sorterade under socialt arbete på universitetsbibliotekets hemsida. Sökord som använts är young parent, young mother, adolescence motherhood, teenage parent/mother, teenage motherhood samt teenage pregnancy. Eftersom studien haft förhållanden i Storbritannien som utgångspunkt så fokuserades främst på kunskapsläget i det brittiska samhället.

3.5.2 Deltagande observationer

Observationerna till denna studie genomfördes vid två tillfällen i YWCA:s lokaler när gruppen för unga mammor hade sina sammankomster. De observationer som gjordes får kallas för osystematiska eftersom de används i syfte att förutsättningslöst studera en grupp människor och deras förhållanden (Svenning, 2003). När man skall genomföra deltagande observationer är det viktigt att veta vad man letar efter och vilken typ av förhållande det är man vill koncentrera sig på. De deltagande observationerna i denna studie var relativt öppna när det gäller fokuseringen eftersom syftet primärt var att inhämta kunskap om det sammanhang som de unga mödrarna befinner sig i och hur det är att vara en del av den verksamhet de möter. De konkreta frågor som söktes svar på under observationerna var främst: Vad är det som försiggår här? Vad är det deltagarna gör i verksamheten? Hur är det att vara deltagare i verksamheten? Det går inte att ställa sig utanför informanternas värld utan man måste själv delta i samspelet på ett sådant sätt att man får trovärdig data och inte påverkar situationen på ett sådant sätt att informanterna känner sig objektifierade eller stressade (Fangen, 2005) vilket beaktades vid observationerna för att få så tillförlitlig data som möjligt. Som forskare var det dock omöjligt att endast befinna sig i en forskarroll eftersom informanterna naturligtvis var nyfikna och blev påverkade till viss del av observationerna. Detta var något som dock märktes av främst i början och upplevelsen var att situationen kändes mer naturlig allt eftersom. När det gäller fältanteckningarna är de beskrivande och grundliga med konkreta ordval i så stor utsträckning som möjligt eftersom syftet är ge en god beskrivning av händelsen utan värderingar (Fangen, 2005). Observationerna var dock även till viss del selektiva eftersom de hade fokus på vissa teman. Studien beaktar därför att man som forskare bör vara sensitiv gentemot fältet och även behålla en kritisk hållning gentemot sin egen roll och sina egna tolkningar (Fangen, 2005). Anteckningar skedde till en början under observationerna men efter ett övervägande om risken att missa något och risken att vara ett störande moment, så gjordes de främst i direkt anslutning till det att en observation avslutats. Vid varje tillfälle sammanfattades några centrala punkter så som vilka som var närvarande, hur många, vad som skedde och hur stämningen var.

3.5.3 Intervjuer

Totalt genomfördes sex intervjuer med kvinnor i åldrarna 19-23 som var mellan 17-19 år vid tiden för deras första barns födelse. Fyra av intervjuerna gjordes i direkt anslutning till den första observationen och de övriga två skedde en annan dag i de olika informanternas hem. Vid två av intervjuerna närvarade informanternas spädbarn men då barnen var genomgående lugna under intervjun påverkades inte samtalen negativt av detta. Vid de två intervjuerna som skedde i informanternas hem närvarade även en personal från YWCA i rummet. Riken finns att informanterna blev påverkade av att fler personer deltagit vid intervjusamtalen. I dessa båda fall bedömdes dock personalens medverkan skapa ett förtroende som inte var möjligt att uppnå annars. Personalens medverkan var således ett mer eller mindre uttalat krav för att kunna genomföra intervjuerna. Då den kvalitativa forskningsintervjun söker specifika beskrivningar av upplevelser, inte några generella åsikter (Kvale, 1997), och fokus ligger på olika teman i informantens livsvärld utformades en intervjuguide men tre teman. Dessa teman var "To change", "To be" och "To become". Intervjuguiden skrevs på engelska och alla informanterna fick se den i samband med intervjun. Intervjuerna skedde naturligtvis även på det engelska språket. Intervjuerna var inte strängt strukturerade med standardiserade frågor och inte heller "icke-styrda" utan de var fokuserade på ämnet och de teman som togs upp. Detta möjliggjordes främst av sammanhanget där intervjuerna skedde eftersom fyra av intervjusamtalen ägde rum i organisationen YWCA:s lokaler och i de fall intervjusamtalen skedde i informanternas hem så var de i förväg väl informerade av YWCA:s personal om min studie. Tre pilotintervjuer gjordes för att kontrollera intervjuguiden både språkmässigt och innehållsmässigt samt även för att bekanta författaren med intervjuguiden och intervjusituationen. Pilotintervjuerna gjordes med en svensk kvinna som blev mamma vid 22 års ålder samt med en brittisk kvinna och med en av de brittiska ledarna för gruppen för unga mammor. Detta resulterade i att vissa frågor korrigerades och frågor som saknades lades till. För att behålla koncentration på ämnet och dynamiken i intervjun användes en diktafon för dokumentation av alla intervjuer. Genom att sedan skriva ut intervjuerna så strukturerades intervjun till text, en form som bättre lämpar sig för analys (Kvale, 1997). Vid utskriften återgavs intervjusamtalet så ordagrant som möjligt och suckar, skratt och dylikt markerades för att inte förlora nyanser i samtalet.

3.6 Etiska överväganden

Enligt Fangen (2005) är det viktigt att forskaren begrundar vilken effekt forskningen möjligtvis kan ha för dem man studerar. Det viktigaste är att reflektera kring om forskningen kan bidra till stigmatisering (eller avstigmatisering) eller om forskningens insikter kan bidra till att verka positivt eller negativt för den studerade gruppen individer. Det är svårt att säga om denna studies insikter kommer att verka varken positiv eller negativt för informanterna. Förhoppningen är dock att verksamheten som de är i kontakt med skall kunna tillgodogöra sig

de mest signifikanta resultaten och utifrån det kan man tänka sig att den kan anpassas för att bättre tillfredställa mammornas behov. Studien kan verka på ett positivt sätt för informanterna på det viset att de får chansen att berätta sin historia för någon som är intresserad av deras upplevelser och erfarenheter. Samtidigt kan det vara negativt att det kan bli känslomässigt påfrestande att tala om vissa saker. Det är som forskare svårt att utröna konsekvenserna av en intervjurapport (Kvale, 1997) och med tanke på det har det varit viktigt att ha en hög medvetenhet om att intervjuerna kan påverka informanterna på olika sätt. När det gäller stigmatisering bör inte studien varken skapa eller förhindra detta då informanterna rekryteras från en etablerad verksamhet med en uttalad målgrupp och ett syfte. Studien har dessutom som syfte att lyfta fram kvinnornas egna perspektiv vilket får ses som en positiv möjlighet för informanterna.

Studien följer vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) som innefattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. I enlighet med informationskravet informerades informanterna om studiens syfte och upplägg utav personalen på YWCA och de fick då välja om de ville medverka eller ej. Informanterna informerades sedan ytterligare muntligt om studiens syfte och innehåll samt om frivilligheten att delta och rätten att avbryta sin medverkan, i direkt anslutning till den första observationen samt vid varje enskilt intervjutillfälle. Informerat samtycke finns därför för allt intervjumaterial som används i studien och informanterna har haft möjlighet att avbryta sin medverkan när som helst. Informanternas konfidentialitet har värnats genom anonymisering av observationsanteckningar, intervjuutskrifter och analys. För att vara på den säkra sidan har det varit lämpligt att redan på utskriftsstadiet dölja identiteten på informanterna, organisationen och platser (Kvale, 1997) eftersom intervjuerna berörde känsliga ämnen. Försiktighet och eftertänksamhet har iakttagits vid förvaring av anteckningarna från observationerna samt av banden som intervjuerna är inspelade på. När det gäller nyttjandekravet så uppfylls det eftersom den, för forskningsändamål, insamlade empirin inte kommer användas eller utlånas för kommersiellt bruk och inte heller för några andra icke-vetenskapliga syften. Ur ett etiskperspektiv är studiens planering valid eftersom den med dessa etiska aspekter i åtanke producerar kunskap med ett minimum av skadliga konsekvenser.

3.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validiteten hos studien syftar till att undersöka om man mäter det man avser att mäta (Kvale, 1997). Den inre validiteten handlar därför enligt Svenning (2003) om att ställa sina frågor till rätt grupp av människor, vilket studien lyckas med utifrån urvalet av informanter. För att höja den inre validiteten bör man ta med ett tillräckligt antal indikatorer för att täcka in en fråga samt att använda rätt mätinstrument (Svenning, 2003). Detta kan påstås uppfyllas genom att observationerna givit värdefulla uppslag och följdfrågor. Tack vare pilotintervjuerna har risken minskat för överflödiga och irrelevanta frågor, vilket har påverkat analysarbetet positivt på så sätt att relevant material har bearbetats och undersökningen kan påstås ha hög

validitet. Larsson m fl (2005) menar att validiteten i en kvalitativ studie utgår ifrån om läsaren kan skapa sig en klar och tydlig bild om det fenomen som författaren avser att beskriva varför extra vikt har lagts vid beskrivningar och analyser. Undersökningen får även anses vara valid då metoden som använts har fångat studiens syfte, vilket handlar om attityder, känslor och upplevelser. När det gäller utskriften av intervjuerna så finns det dock alltid en risk att något försvunnit eller inte framställts så som var informantens mening. Dessutom har intervjuerna skett på ett för författaren annat språk än modersmålet vilket också det kan bidra till en risk för tolkningsfel.

Studiens reliabilitet syftar till forskningsresultatens konsistens (Kvale, 1997). Det handlar om huruvida resultaten är tillförlitliga på det viset att två undersökningar med samma syfte och metoder ska ge samma resultat, förutsatt att urvalet förblir oförändrat. Detta tillförlitlighets resonemang gäller dock i mindre grad kvalitativforskning än kvantitativa studier eftersom en kvalitativ undersökning exemplifierar mer än generaliserar (Svenning, 2003), vilket även varit syftet med denna studie. Larsson m fl (2005) menar att reliabiliteten hos en kvalitativ studie är svår att fastställa på ett enkelt och tydligt vis då man främst vill beskriva ett fenomen och inte direkt gör någon mätning. Enligt Svenning (2003) kan man dock höja undersökningens reliabilitet genom att använda fler indikatorer för att ringa in kontroversiella fenomen och känsliga frågor från olika håll. Det sker i denna studie genom att både observationer och intervjuer används. Flera observatörer/intervjuare skulle visserligen göra det möjligt att kontrollera den slumpartade eller ensidiga subjektiviteten (Kvale, 1997) men fördelen med en ensam observatör/intervjuare är att alla informanterna blir påverkade av samma person. Det anses därför inte påverka studiens reliabilitet att undersökning utförs av endast en person, snarare tvärtom.

Enligt Svenning (2003) handlar den yttre validiteten om projektet som en helhet, om möjligheterna till generalisering utifrån en specifik studie. Studiens ambition är inte att generalisera utifrån studiens urval eftersom detta är en begränsad möjlighet. Syftet har istället varit att exemplifiera fenomenet eftersom Kvale (1997) menar att målet i ett postmodernt förhållningssätt till samhällsvetenskapen bör handla om att ha fokus på kunskapens kontextualitet och heterogenitet framför strävan om universell generaliserbarhet. Detta fanns i åtanke vid urvalet för studien då även de kvinnor som endast åtnjöt hembesök inkluderades.

3.8 Teorival

Studien har en salutogen utgångspunkt. Således kommer Aaron Antonovskys begrepp KASAM, känslan av sammanhang, att användas för att utforska vad det är som skapar begriplighet och hanterbarhet i kvinnornas liv och vad de finner meningsfullt. Det salutogena perspektivet är självklart för studien då syftet är att fokusera på det friska hos informanterna.

Beverly Skeggs teori om att bli respektabel kommer användas för att belysa kvinnornas uppfattning om hur samhället ser på dem. Skeggs begrepp respektabilitet baseras på empirisk

forskning om kvinnor ur brittisk arbetarklass. För att kunna klassificera denna studies informanter som arbetarklass skulle det möjligtvis behövas en klassanalys. När det gäller denna undersökning får dock bostadsområdet, kvinnornas situation och det faktum att nästan samtliga informanter lever på försörjningsstöd eller försörjningsstöd i kombination med lönearbete, anses som tillräckliga indikatorer på att de kan jämföras med arbetarklass.

I ett tidigt skede av arbetet övervägdes att använda copingteorin men denna tanke övergavs då begreppen inom denna teori i liten utsträckning problematiserar existentiella frågor, frågor som är viktiga i studien. Istället valdes Antonovskys (1987/2005) teori om känsla av sammanhang, KASAM, med de tre centrala begreppen begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, där begreppet meningsfullhet inbegriper människors existentiella villkor. Antonovskys (1987/2005) sätt att presentera sina begrepp kan upplevas som deterministiskt då den tidiga barndomens upplevelser är avgörande för det fortsatta livets känsla av sammanhang. Därför används inte begreppet i denna studie på detta sätt utan tar fasta på här och nu och den kontext kvinnorna befinner sig i. En kontext och tillika situation, som i ett socialkonstruktivistiskt perspektiv samvarierar med individens förmåga att se begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet i sitt liv.

3.9 Analysförfarande

Mot bakgrund av en hermeneutisk förståelse och ett salutogent perspektiv har meningstolkning använts vid analysen i ett försök att presentera djupare och mer eller mindre spekulativa förklaringar och tolkningar av observationerna och informanternas yttranden. De inspelade intervjuerna skrevs först ut till text och intervjuerna och fältanteckningarna lästes därefter igenom i sin helhet. Efter det gjordes djupare tolkningar av vissa fenomen där det exempelvis fanns motstridigheter i materialet. Dessa fenomen delades in i olika teman och analyserades utifrån de valda teoretiska utgångspunkterna. När det gäller citaten som redovisas i analysen så anges dessa på engelska eftersom det är svårt att ge ett citat rättvisa vid översättning av talspråk samt för att inte riskera att förlora något väsentligt vid översättningen. Citaten som används är i förekommande fall språkligt justerade, dock med försiktighet för att så minimalt som möjligt påverka innehållets betydelse.

4. Teoretiskt perspektiv

I detta kapitel kommer den teori som använts för att analysera studiens empiri att presenteras. Först presenteras kort det socialkonstruktivistiska perspektivet och därefter beskrivs Aaron Antonovskys salutogena perspektiv samt begreppet KASAM (känsla av sammanhang). Slutligen presenteras Beverly Skeggs teori om att bli respektabel.

4.1 Socialkonstruktivistiskt perspektiv

Enligt Wenneberg (2001) utgår det socialkonstruktivistiska perspektivet från att våra upplevelser av omvärlden är socialt konstruerade, vilket innebär att både vår kunskap och vårt vetande är socialt konstruerade. Detta betyder att vår kunskap om omvärlden både skapas och påverkas av det sociala sammanhang som individen befinner sig i. Genom att använda detta synsätt kan man ifrågasätta det som uppfattas som naturligt och självklart. Utgångspunkten är att kunskapen är socialt konstruerad eftersom den skapas med hjälp av språkliga begrepp och språket är ett socialt fenomen då det förutsätter människors samspel. Andra utgångspunkter är att kunskapen influeras av den tidsanda som vid en given tidpunkt dominerar i samhället samt att den teknologi som ger oss kunskap om naturens minsta detaljer är socialt skapad. Den traditionella kunskapsteorins tilltro till objektiv kunskap använder sig endast av sociala och subjektiva faktorer då den vill förklara fel och brister i tänkandet. Socialkonstruktivismen fokuserar tvärtom inte på huruvida kunskapen är sann eller giltig utan den frågar sig hur den tillkommit eller producerats. Kunskapandet måste försiggå inom vissa givna ramar, så kallade vetenskapliga paradig. Kunskapen är inte opåverkad utan skapas och finns alltid på grundval av en kontext vilket gör att alla observationer som görs alltid är teoriberoende.

Detta teoretiska perspektiv används i huvudsak som komplement till de övriga teoretiska utgångspunkterna då ett socialkonstruktivistiskt synsätt inbegriper situation och kontext och på så sätt tillför ett dynamiskt sätt att förstå och analysera komplexa skeenden.

4.2 Det salutogena synsättet

Enligt Antonovsky (1987/2005) innebär det salutogena synsättet att tänka i termer av faktorer som fokuserar det friska hos människan och är hälsobefrämjande. Individen använder sig av dessa faktorer för att aktivt anpassa sig till omgivningen och dess ofrånkomliga stress faktorer. Antonovsky (1987/2005) menar att det salutogenetiska synsättet inte ger några garantier för att lösa problem i en människas komplicerade livsvärld men att det i förhållande till det patogenetiska, det sjuka, leder till en djupare förståelse och kunskap, vilket i sig är en förutsättning för att kunna fokusera på det friska hos individen. Det salutogena tänkandet gör det möjligt att studera konsekvenserna av de krav, till vilka det inte finns några automatiska sätt att handla. Det patogenetiska synsättet fokuserar på det sjuka eller på att förebygga en viss sjukdom medan den salutogenetiska infallsvinkeln fokuserar på det övergripande

problemet, att aktivt kunna adaptera sig till en omgivning som består av olika ofrånkomliga stress faktorer. Antonovsky (1987/2005) menar att man i sökandet efter individens effektiva anpassning till omgivningen och dess svårigheter kan studera kärlek, fantasi, mening, lek, vilja och de sociala strukturer som befrämjar dessa. Antonovsky (1987/2005) sammanfattar den salutogenetiska perspektivet med att det först och främst tillbakavisar klassifikationen av människor som friska och sjuka för att istället fokuserar på var individen befinner sig i ett brett spann mellan hälsa och ohälsa. Det salutogena söker efter individens totala helhet för att få en djupare förståelse för hur denne hanterar livet. Det som eftersöks är de faktorer som bidrar till att upprätthålla en kontinuerlig hälsa hos individen eller det som strävar mot det som Antonovsky (1987/2005) benämner *den friska polen*. Livets stressorer ses inte endast som någonting dåligt utan kan även verka hälsobefrämjande beroende på dess typ och på hur pass framgångsrik hanteringen blir. Det är inte en total upplösning som eftersöks utan de faktorer som befrämjar individens aktiva adaptation till sin omgivning.

4.2.1 KASAM

Begreppet KASAM, känsla av sammanhang, består av tre komponenter vilka är *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*. *Begriplighet* syftar på i vilken utsträckning individen anser att inre och yttre stimuli är förnuftsmässigt begripliga. Det innebär således att man tolkar information som ordnad, strukturerad och sammanhängande snarare än som kaotisk, oförklarlig och oväntad. Har man en hög känsla av begriplighet förväntar man sig att den information man kommer möta i framtiden är förutsägbar eller att den, om den kommer som en överraskning, åtminstone går att förklara. Man har alltså ”en stabil förmåga att bedöma verkligheten” (Antonovsky, 1987/2005 sid 44). Antonovsky (1987/2005) menar därför att en människa med en hög känsla av begriplighet upplever livets förlopp och skeenden som utmaningar och erfarenheter möjliga att handskas med och i värsta fall uthärdliga. Begreppet *hanterbarhet* beskriver Antonovsky (1987/2005) som individens medvetenhet och upplevelse av att ha resurser till sitt förfogande för att kunna hantera de krav som ställs på den egna individen från omvärlden. Resurserna kan syfta på egna resurser såväl som resurser som står under andras kontroll men som ändå är till fördel för individen. En hög känsla av hanterbarhet innebär att man inte känner sig som ett offer för omständigheter eller anser att livet behandlat en orättvist. Man anser istället att när olyckliga saker sker i livet så kommer man kunna reda sig och man kommer inte sörja i evighet. Den sista komponenten, *meningsfullhet*, betraktar Antonovsky (1987/2005) som begreppets motivationskomponent vilket syftar på att det innehåller livsområden som har en känslomässig betydelse för individen. Att man känner att livet har en känslomässig innebörd betyder således att man anser att en del av livets problem och krav är värda att investera engagemang och energi i eftersom man upplever dem som utmaningar. En hög känsla av meningsfullhet gör därför att man inte drar sig för att konfronteras med utmaningen eftersom man vill söka en mening i den och kämpa för att med värdigheten i behåll ta sig igenom svårigheten. För komponenten meningsfullhet är en delaktighet och medbestämmande i resultatet viktigt.

Enligt ovanstående blir Antonovakys (1987/2005) definition av KASAM följande:

”Känslan av sammanhang är en global hållning som uttrycker i vilken utsträckning man har en genomträngande och varaktig men dynamisk känsla av tillit till att de stimuli som härrör från ens inre och yttre värld under livets gång är strukturerade, förutsägbara och begripliga, de resurser som krävs för att man skall kunna möta de krav som dessa stimuli ställer på en finns tillgängliga, och dessa krav är utmaningar, värda investering och engagemang.”
(Antonovsky, 1987/2005, sid 46).

Antonovsky (1987/2005) menar att KASAM:s tre komponenter är ”oupplösligt sammanflätade” eftersom de relaterar till och förutsätter varandra. Alla komponenter är således centrala och nödvändiga men den motivationella komponenten meningsfullhet förefaller ändå utgöra den viktigaste delen i begreppet. Detta eftersom avsaknaden av meningsfullhet antagligen resulterar i att varken hög begriplighet eller hög hanterbarhet blir särskilt långvarig hos individen. Det torde vara så att de individer som har ett engagemang alltid har möjlighet att vinna förståelse och förmåga att finna resurser. Därefter är troligtvis begripligheten den viktigaste komponenten då hög hanterbarhet förutsätter förståelse. Dock är även en hög känsla av hanterbarhet och tron på resurser mycket viktig för att meningsfullheten och strävan efter att hantera situationen inte skall avta. För att uppnå en framgångsrik problemhantering är individen alltså beroende av KASAM i dess helhet. En hög eller låg känsla av sammanhang är därför skillnaden mellan hälsa eller ohälsa och förklarar varför vissa individer ger upp medan andra besitter kämparanda trots motgångar och svårigheter.

Livets stress faktorer, *stressorer* som Antonovsky (1987/2005) benämner dem, delas in i tre olika kategorier där gränserna dem emellan är diffusa även om de markant skiljer sig åt. Dessa kategorier är *dagsakuta förtretligheter*, *kroniska stressorer* och *viktiga livshändelser*. *De dagsakuta förtretligheterna* innefattar tillfälliga enstaka händelser, som till exempel en uppkörning på körskolan eller en förolämpning, vilka påverkar individen och kräver anpassning men utan att ha någon inverkan på individens KASAM eller hälsotillstånd. *Kroniska stressorer* definieras av Antonovsky (1987/2005) som bestående, förhållandevis permanenta och kontinuerliga fenomen vilka exempelvis härstammar från individens personlighet, sociala roll, historiska sammanhang, interpersonella situation, kulturella sammanhang eller grupp tillhörighet. Det är alltså individens livserfarenheter som här skapar förutsättningar för de tre dimensioner som ligger till grund för huruvida individen har en hög eller låg känsla av sammanhang. *De viktiga livshändelserna* som stressorer rör sig om avgränsade händelser som exempelvis någon närståendes död, skilsmässa eller pensionering. Dessa händelser, även när de är väntade, har individen inte någon automatisk respons på. Antonovsky (1987/2005) menar att det inte är själva händelsen i sig som är viktig utan det viktiga är alla följder som den ger upphov till. Styrkan i KASAM hos en individ blir i en sådan situation avgörande för om följderna kommer att vara skadliga, neutrala eller hälsobringande för individen. En stressor kan av individen bedömas vara positiv eller negativ, det vill säga antingen väcka gillande eller upplevas som ett hot mot välbefinnandet. En individ med stark KASAM har oftare en högre medvetenhet om sina känslor, har lättare för att beskriva dem och upplever dem som mindre hotfulla. Dessa känslor utgör oftare en mer

ändamålsenlig reaktion på verkligheten som individen befinner sig i. Personer med svag KASAM har oftare en benägenhet att anklaga någon annan eller något annat för sin situation. Individer med svag KASAM som bär ett fundamentalt tvivel på sin egen förmåga accepterar oftare budskapet att det är deras eget fel till skillnad från individer med stark KASAM som maktar med att placera skulden där den hör hemma. Antonovsky (1987/2005) menar att skulden för något är lättare att hantera när den är kopplad till problemet i sig och inte den egna karaktären. Det som är avgörande vid mobiliseringen av de resurser som krävs för en adekvat problemhantering är den starka känslan av meningsfullhet som utgörs av vilja och engagemang som säger att det är mer lönt att handskas med det uppkomna problemet än att fly från det. Hanteringen av stress faktorer sker alltid inom ramen för ett kulturellt sammanhang som faktiskt kan begränsa individen med stark KASAM i sitt val av strategi. De resurser som anses vara ändamålsenliga och legitima i en specifik situation definieras av den kultur man befinner sig i.

Det salutogena perspektivet och KASAM som begrepp är intressant för denna studie eftersom det med dess hjälp går att analysera hur de unga mödrarna uppfattar sin livssituation och hur de hanterar den. Utifrån KASAM går det att beskriva vad det är som driver de unga mödrarna, vad som är deras hopp och hur de ser på framtiden. Att använda Antonovskys resonemang och KASAM utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är fruktsamt för denna studie eftersom begreppet då blir dynamiskt och utgår från sammanhanget här och nu.

4.3 Respektabilitet

Enligt Beverly Skeggs (1997) är respektabilitet en av de mest utmärkande egenskaperna när det gäller klasstillhörighet. Respektabiliteten präglar sättet man talar, vilka man talar med, hur man klassificerar andra människor, vad man studerar och hur man vet vem man är och inte är. Respektabilitet är oftast något som den som inte anses vara respektabel bryr sig om. Detta eftersom respektabilitet inte vore något att uppnå och bevisa om det inte uppfattades som en egenskap hos dem som anses ha värde och legitimitet. Att respektabiliteten kan ses som ett problem erkänns sällan av dem som redan av samhället anses respektabla genom sin status och som inte ständigt behöver bevisa sig respektabla. Respektabiliteten har alltid varit en klassmarkör eftersom det är en av de viktigaste beståndsdelarna när det innebär att höra till, känna värdighet och att vara en individ. Historiskt sett har arbetarklassen framställts som den minst respektabla genom att exempelvis beskrivas som farlig, respektlös, värdelös, omoralisk och promiskuös. Att inte vara respektabel innefattar att ha ett lågt socialt värde och en svag legitimitet som individ. Respektabiliteten är därför ett sätt att tala om för andra vem man är och ett verktyg för samhället att dela in människor i grupper utefter huruvida de är respektabla eller ej. Vi och dem skapas i förhållande till vem som är respektabel eller ej, vilket därefter påverkar hur man blir bemött av andra och av samhället. Arbetarklassens uppgift blir därför att motbevisa den skildring som finns genom att i andras ögon bli respektabel. Moralisk auktoritet hänger samman med respektabilitet eftersom de som är respektabla besitter en

auktoritet vilket inte de icke-respektabla gör. Utifrån det blir det endast vissa grupper av människor som anses kapabla att vara moraliska medan de andra anses behövas kontrolleras.

Skeggs (1997) använder begreppet respektabilitet för att påvisa kvinnans ständiga strävan efter att vara en god, värdig och respektabel kvinna. Huruvida denna strävan uppnås eller ej påverkas av faktorerna klass, ras och sexualitet. Det är främst överklassen som har dragit gränserna för vad som är respektabelt och inte och arbetarklassens kvinnor måste leva upp till dessa normer trots att de har helt skilda förutsättningar. Respektabiliteten tar sig enligt dessa principer uttryck i skötseln av hemmet, klädsel, omsorg av man och barn, kontroll över sin sexualitet och den övriga familjens uppträdande och moral. Respektabilitet är nära knutet till familjeidealet och den respektabla kvinnan förutsätts även ha en respektabel familj och det vilar på hennes axlar att kontrollera arbetarklassmannen. Skeggs (1997) menar att uppvisandet av respektabilitet ses som ett tecken på att man inte är av arbetarklass. Men även om kvinnan anstränger sig för att fjärma sig från arbetarklassbeteckningen så utgör hennes klassposition (jämför de övriga sociala positionerna, förknippade med ras, sexualitet och kön) en ofrånkomlig och konstant utgångspunkt som präglar och beskär hennes förmåga att vara. Skeggs (1997) beskriver kvinnans erfarenhet av klass som en uteslutning eftersom hennes strukturella position inte ger någon tillgång till produktiva resurser. Hon har varken tillgång till de ekonomiska resurser eller de kulturella vägar som är nödvändiga för att ta sig fram i samhället och livet för vara något annat än arbetarklass. Skeggs (1997) menar att män av arbetarklass, till skillnad från kvinnorna, kan använda klass som en källa för att skaffa sig en positiv identitet. Kvinnan kan försöka distansera sig från arbetarklassen genom investering i den egna kroppen, kläder, fritidssysslor, konsumtionsvanor och sitt hem. Genom att ägna sig åt förbättringar inom dessa områden och livsaspekter så skapas och ackumuleras ett kulturellt kapital som värdesätts i samhället. Exempel på medel för omvandling är utbildning både för kvinnan själv och för hennes barn eftersom man då skapar sig en ekonomisk resurs på arbetsmarknaden. För att skaffa sig framtida tillgångar genom äktenskapsmarknaden används femininitet som medel. Klass konfigureras genom denna förbättringsdiskurs eftersom kvinnan för att bli bättre måste ange olikheterna mellan sig själv och dem som inte vill eller kan förbättra sig. Strävan efter att bli igenkänd som respektabel innebär att mycket energi går åt till att visa att man inte är det som man förväntas vara utifrån klasstillhörigheten. Ofta handlar detta enligt Skeggs (1997) även om att posera som om att man är något även när man vet att man inte är det. Exempelvis behöver det inte betyda att en kvinna är feminin bara för att hon förefaller vara det eftersom det kan betyda att hon bara är bra på att bygga upp ett yttre sken och dölja sin egen identitet.

Skeggs (1997) menar att kvinnan själv inte skapar sin identitet utan att den är ett resultat av den tidsbestämda process för subjektskonstruktion som hon befinner sig i. Det finns alltså gränser för hur hon kan vara och leva. Kvinnan försöker sedan använda sig av flertalet konstruktiva och kreativa strategier för att skapa en självuppfattning där hon har ett värde.

Begreppet respektabilitet på det sätt som Skeggs (1997) använder det är relevant till denna studie eftersom den forskning som Skeggs grundar sina diskussioner och tolkningar på har

paralleller till denna undersökning. Informanterna i denna undersökning är liksom kvinnorna i Skeggs studie kvinnor ur den brittiska arbetarklassen. Eftersom unga mödrar i allmänhet och i Storbritannien i synnerhet ofta beskrivs i negativa termer av samhället är det av intresse att analysera hur de unga mödrarna tänker kring och legitimerar sin egen situation och existens i relation till begreppet respektabilitet.

5 . Resultat och analys

I detta kapitel kommer studiens huvudsakliga resultat presenteras tillsammans med den teoretiska analysen av materialet. Först presenteras informanterna och verksamheten YMCA, sedan delas materialet in under de teman som framkommit vid analysen. Analysen fördjupas genom tolkning utifrån tidigare forskning samt studiens teoretiska utgångspunkter. Alla namn som förekommer är fingerade för att bevara individernas anonymitet. I de fall där ordval som ”många”, ”flertalet”, ”majoriteten” etc används för att beskriva resultaten omfattas minst 4 av informanterna.

5.1 Mammorna och ”Phoenix Mums Club”

Detta tema presenterar informanterna och den verksamhet de har kontakt med i egenskap av att vara unga mödrar. Resultaten och analysen behandlar främst vad verksamheten betyder för kvinnorna.

5.1.1 Presentation av de unga mödrarna

Samtliga informanter hade vid insamlandet av empirin kontakt med organisationen YWCA och deras verksamhet för unga mödrar. De informanter som presenteras nedan är de sex kvinnor som blev intervjuade. De fyra brittiska mödrarna deltog aktivt och regelbundet i gruppverksamheten och de övriga två med annat etniskt ursprung blev i huvudsak uppsökta i hemmet av YWCA:s personal på grund av funktionshinder och andra sociala aspekter. Vid observationerna deltog ytterligare tre kvinnor i åldern 18-22 år varav två hade egna barn och den tredje var gravid.

Alice är 20 år och har en son på 11 månader. Hon bor tillsammans med sin partner i en hyreslägenhet i en av Londons förorter. Hon tar huvudansvaret för sin son och hennes partner arbetar heltid. De försörjer sig på partners lönearbete samt försörjningsstöd.

Rebecca är 22 år och har tvillingpojkar på fyra år. Hon är ensamstående och bor tillsammans med pojkarna i en hyreslägenhet i västra London. Familjens försörjning består av försörjningsstöd.

Laura är 23 år och har två barn, en pojke på fem år och en flicka på fyra år. Hon är ensamstående och bor tillsammans med båda barnen i en hyreslägenhet. Hon arbetar deltid, två dagar i veckan i en matbutik. Familjens försörjning består därför av en kombination av lönearbete och försörjningsstöd.

Kelly är 21 år och har en dotter på tre år. Hon är ensamstående och bor tillsammans med sin dotter i en hyreslägenhet på två rum och kök. Familjens försörjning består av försörjningsstöd.

Aisha är 20 år och har en dotter på tre månader. Hon har afrikanskt ursprung och flyttade till Storbritannien för ett par år sedan medan resten av ursprungsfamiljen finns kvar i hemlandet. Aishas partner bor i hemlandet men kommer och hälsar på henne och barnet då och då. Mannen står delvis för familjens försörjning, resterande del består av försörjningsstöd. Aisha har ett funktionshinder som till stor del hindrar henne i vardagen då hon bor i en hyreslägenhet på 3e våningen.

Zina är 19 år och har en son på nio månader. Hon har asiatiskt ursprung och kom till Storbritannien när hon var 16 år för att gifta sig med en landsman. Hon bor tillsammans med sin mans släkt i två stora grannhus, sammanlagt ca 20 personer. Det är mannen som står för familjens försörjning. Zinas egen ursprungsfamilj finns kvar i hemlandet.

5.1.2 YWCA

YWCA är en av de största organisationerna i England och Wales som arbetar med de mest missgynnade kvinnorna i samhället. Det finns 13 center endast för kvinnor, spridda i England och Wales. Syftet är att få kvinnornas röster hörda i samhället och öka deras inflytande genom att övervinna fördomar och stödja kvinnorna i att ta kontroll över sina egna liv. Verksamheterna innefattar stödjande aktiviteter och gemensamma kampanjer för att bekämpa den diskriminering kvinnorna utsätts för. Organisationen arbetar med kvinnor 11-30 år eftersom de anser att det är för denna ålderskategori som de kan göra störst skillnad och att det är där de största behoven finns. Verksamheten inom organisationen innefattar bland annat utbildning, kampanjer, gruppverksamheter, information och utbildning om psykisk ohälsa, hjälp för unga kvinnor i och på väg ur kriminalvården, hjälp och stöd till gravida och unga mödrar mm. Organisationen grundades av kristna kvinnor men idag är den religiöst obunden och arbetar med kvinnor med olika och ingen religiös trosuppfattning (YWCA).

Det YWCA center som är i fokus för den här studien har både gruppverksamhet och uppsökande verksamhet för unga gravida och unga mödrar. De unga kvinnorna kommer i kontakt med verksamheten via exempelvis socialtjänsten, skolan, vänner etc. Verksamheten får även uppgifter från barnmorskorna i området när de stöter på unga gravida. YWCA anser det viktigt att ta fasta på att det för många kvinnor är ett positivt val att bli gravida och skaffa barn och att många finner moderskapet lika givande som många äldre mödrar gör. De anser att fattigdom och det sociala utanförskapet är det som gör det unga moderskapet problematiskt. En just nu pågående kampanj heter "Respect young mums" och syftar till att förändra samhällets attityd till unga mödrar. På plats erbjuder verksamheten de unga mödrarna stödjande aktiviteter i grupp, i samband med barnpassning i rummet bredvid. Tanken är att kvinnorna ska känna sig trygga med att barnen har det bra och att de finns i närheten. Vid gruppträffarna finns det två ledare med och ett antal barnskötare som tar hand om barnen. Antalet deltagare är ca 5-8 stycken. Aktiviteterna består bl a av utflykter, besök av

föreläsare och kortare kurser/seminarier i exempelvis självkänsla, föräldraskap eller jobbsökning.

5.1.3 ”Phoenix Mums Club”

Bussen är fylld av människor som pratar med varandra på olika språk. Tonårskillarna längst bak spelar hiphop musik på hög volym och längre fram står två barn, på väg till skolan. De håller mamma i handen skrattar, retas med varandra och dansar till musiken. Längst fram stiger en äldre kvinna på bussen, hon bär sjal, saknar ett par framtänder och bär på två tunga matkassar. Hon slår sig med mycket möda ner på närmaste säte och börjar sedan iakttä barnen med ett leende på läpparna. Jag frågar försynt min närmaste granne, en medelålders dam, om hon vet vilken som är min hållplats. Kvinnan ber om ursäkt för att hon inte vet och snart är halva bussen engagerad och människorna dividerar med varandra på hjälplig engelska om var jag ska gå av. Busschauffören vet naturligtvis och tillslut blir jag avsläppt i ett bostadsområde där jag börjar leta mig fram till YWCA:s lokaler efter den vägbeskrivning jag fått per telefon. Jag letar mig fram på gångvägen, förbi ett sportcenter som jag förstår är en simhall och förbi en stor vacker och grön fotbollsplan. Området känns såhär tidigt på morgonen gemytligt med skolbarn på väg till skolan och simhallen. Vid en diskussion senare avslöjar personalen på YWCA att ingen av dem frivilligt skulle vistas ensam i området efter mörkrets inbrott på grund av den rådande ökningen av gängkriminalitet. Jag går och går tills jag passerat hela fotbollsplanen och kommit fram till ett sprucket och illa skött höghus. Fasaden är ljusrosa och det hänger tvätt och parabler om vartannat på balkongerna. Jag frågar en man som ser ut att vara vaktmästare om han vet vart ”Phoenix social center” finns. Inte en aning blir hans svar och jag börjar otåligt gå tillbaka samma väg jag kommit. Efter att ha gått samma gångväg sammanlagt tre gånger börjar jag snegla undrande på den grå betong ”boxen” med svarta galler för fönstren och illa målade graffiti på väggarna som jag passerat alla gångerna. Kunde det verkligen vara där? Vid det här laget är jag redan 20 minuter försenad och desperat efter att hitta rätt så jag börjar leta efter en dörr. En äldre kvinna ser min förvirring och upplyser mig blygsamt om att dörren finns på andra kortsidan. Tacksamt skyndar jag dit och när jag knackat på öppnar personalen på YWCA med ett leende på läpparna!

Väl inne i byggnaden blir jag positivt överraskad, med tanke på det intryck utsidan gav. Det är lågt i tak men lokalerna är ljusa och fräscha. I byggnaden som såg så liten ut utifrån ryms det ett par kontor, toaletter, ett samlingsrum med TV, dator och soffor och bord placerade i en stor rektangulär formation, ett mindre kök, ett stort ljust lektrum med parkett som är belamrat med leksaker av alla dess sorter samt ett aktivitetsrum med blädderblock, whiteboardtavla och två olika grupperingar av bord och stolar. Tack vare byggnadens rektangulära form, skapad av baracker som fogats samman, följer de olika rummen närmast på varandra och för att komma till aktivitetsrummet längst in måste man passera både samlingsrummet och lektrummet. Inredningen är sparsam, inte modern men det känns mysigt och inbjudande. Väggarna består av posters och broschyrer med information och olika budskap knutna främst till ämnen som berör ungdom, kvinnor och sexualitet. I aktivitetsrummet finns även regler uppsatta, gjorda gemensamt av deltagarna själva, om hur man uppför sig på centret. En hel del egenhändigt

gjorda tavlor med teman som exempelvis mobbning, självkänsla och relationer samt foton pryder även väggarna och ger miljön liv. Personalen består endast av kvinnor, både socialarbetare och barnskötare, men med olika etniskt ursprung och i varierande åldrar.

Klockan närmar sig 12.30 på eftermiddagen och ringklockan börjar ivrigt, nästan hysteriskt, plinga inne i byggnaden. En av ledarna går för att öppna ytterdörren och utanför står ett par nyfikna fyraåringar som snabbt tränger sig förbi de vuxna och rusar in i byggnaden medan de samtidigt försöker kränga av sig jackorna. Mammorna kommer efter med vagnarna. En efter en börjar de övriga mammorna och deras barn långsamt droppa in med sina vagnar i släptåg. Ljudnivån stiger och det är en salig blandning av samtal och kära återseenden mellan barnskötare, ledare, mammor och barn. Totalt dyker det upp sju stycken mammor, varav en är gravid, och nio barn. En av kvinnorna som har två egna barn har även med sig en annan deltagares son eftersom han behöver barnvakt då mamman är på rättegång. En gedigen samling barnvagnar trängs i samlingsrummet och en av ledarna gör ett klent försök till att organisera dem så att det går att ta sig runt. De flesta av barnen springer glatt och vant in i lekrummet och huserar runt bland alla saker medan en liten tjej har svårt att slitas från mamma och skriker och gråter oavbrutet under en lång tid. Efter ca 15 minuter har de flesta av barnen kommit på plats i lekrummet hos barnskötarna och mammorna har slagit sig ner i sofforna och börjat avhandla dagens skvallerämnen som gör att man snabbt förstår att en del av dem varit ute tillsammans under helgen. En av de unga mammorna har sin bebis sovande i vagnen bredvid sig, det märks att hon har svårt att inte ständigt ha honom i sitt synfält. Stämningen är fnissig, glad och retsam men samtalen kommer snart in på allvarligare ämnen när någon tar upp relationsproblem. Dagens aktivitet står en kvinna som utför huvudmassage för. De kvinnor som vill, förvånansvärt få, turas om att få bli masserade medan en av gruppledarna försöker få gruppen att samlas kring att ge förslag till vad de vill utföra för aktiviteter nästkommande termin. Kvinnorna ger ett par förslag och de skrivs upp på tavlan. Någon vill ha en repris på en söka jobbkurs, en annan vill undersöka möjligheterna för praktik någonstans. När förslagen tryter har gruppledaren ett par förslag som hon tar upp. Hon återkopplar lite ironiskt till kvinnornas festande några kvällar tidigare genom att fråga om de skulle vilja ha besök av någon som föreläser kring hälsoaspekter. Samtalet kring kommande aktiviteter flyter på och blandas med nyheter från kvinnornas liv den senaste veckan. De gånger en av mammorna måste gå igenom lekrummet uppstår ett våldsamt skrik från den lilla tjejen som inte ville lämna mamma och det tar avsevärd tid för barnskötarna att lugna ner henne. När den avsatta tiden närmar sig sitt slut är det dags för en gemensam måltid. Mödrarna och gruppledarna äter tillsammans i samlingsrummet och barnen dukar upp ett litet bord tillsammans med barnskötarna i lekrummet. Det bjuds på upptinade pizzabitar och piroger samt köpt rulltårta till efterrätt.

När det är dags att säga adjö trängs mammor, barn och barnvagnar återigen i samlingsrummet medan diverse tillhörigheter plockas ihop och jackor och mössor försöker komma på plats. Barnen vinkar hejdå och mödrarna talar om hur långt det är tills nästa gång de ses eftersom verksamheten har stängt för Påsk i två veckor. En stund senare är det återigen tyst i den lilla

byggnaden och personalen sjunker ner i sofforna i samlingsrummet och diskuterar dagens samling.

Detta är en observation gjord utifrån mitt perspektiv och är ett exempel på hur en dag kan se ut för ”Phoenix Mums Club”.

5.1.4 ”Mums Club” som resurs

Samtliga informanter, både de som regelbundet deltar i gruppverksamheten och de som blir besökta i hemmet, beskriver sin kontakt med YWCA som mycket positiv. Flertalet av dem har haft kontakt med verksamheten under en längre tid, från det att deras barn var mycket små och menar att de fortsatt att återkomma eftersom stödet varit viktigt för dem. Rebecca som besökt verksamheten i över tre år säger så här:

I went when I split up with their dad, the boys were 8 month old and because I had a depression my social worker advised me that I went out and did things because I was at home all the time and I didn't really see anybody. She said to me to stop ruin my social life and she got me the leaflet about this place and she came down with me the first time because I was too scared to come down by myself. Since then I've been coming here.

Alice fick kontakt med verksamheten redan under sin graviditet och har besökt dem regelbundet sedan dess trots att hennes resväg dit är 2 ½ timmar. Men hon menar att det är värt det och uttrycker sig på det här viset:

I think it's really good, especially for young parents. I think everyone should get this kind of help if they need it. And as for me, just to be able to speak to other people, that has been best part and my son loves it too. I think it's a really good place.

Aisha får oftast hembesök av personalen och om det säger hon så här:

I've only been to the center once. It's quite difficult for me because I've got the problems with my hip. Mostly Anne visit me here, at home, and I really enjoy that because I can ask things that I wonder about concerning the baby and we talk.

Amanda förklarade varför hon kommit till verksamheten så här:

I've moved around a lot and I don't have that many friends...so for me this is a place to meet people, to have some sort of social life.

Att de unga kvinnorna uttrycker sig på detta viset beskriver att de genom verksamheten får hjälp med att göra livet som småbarnsförälder mer hanterbart. De besitter en viss upplevelse av hanterbarhet så som Antonovsky (1987/2005) beskriver det. Det faktum att de

kontinuerligt återkommer tyder på att de ser "Mums club" som en resurs de kan använda till att få verktyg för att klara av vardagen på olika vis. Alla kvinnorna som deltagit i gruppverksamheten uppger att det viktigaste med sammankomsterna är den sociala aspekten, att de får träffa andra som är i samma situation som de själva, vilket varit en hjälp för dem att skapa sig ett socialt liv. Att kvinnorna har ett socialt umgänge tillsammans även utanför gruppverksamheterna visar även observationen, vilken beskrevs under föregående rubrik, då de går ut tillsammans och även passar varandras barn vid behov. Utifrån det kan man dra en parallell till att de även har en resurs i varandra vilket Antonovsky (1987/2005) benämner som en resurs som står under andras kontroll, en pålitlig person. För Aisha är personalen en viktig social kontakt då hon inte kommer ut från lägenheten särskilt ofta på grund av sitt funktionshinder. Personalen blir även en pålitlig person som hon släpper in i sitt hem och som rådfrågar. Zina är inte isolerad på samma fysiska sätt som Aisha utan men spenderar mestadels sin tid tillsammans med sin makes familj och upplever att det är skönt att ha någon att rådfråga utanför familjen.

Några av kvinnorna beskriver hur gruppverksamheten även varit en resurs eftersom de fått värdefulla kunskaper genom att delta. Rebecca beskriver aktiviteterna så här:

I've learned loads of different things really, because we try something here and then I think oh yeah I might quite like that... We did one course recently and I learned quite a lot from that one because it was about self-confidence and I had really no confidence, so it really did help. It's necessary with confidence to be able to cope with other things.

Laura uttrycker sig på detta viset:

We've done several courses that I've really enjoyed because you feel that you learn something new, you get to use your brain, you know, I quite like that. It makes you believe in yourself.

Det ökade självförtroendet som kvinnorna beskriver att de tillförskaffat sig via verksamhetens aktiviteter möjliggör en bättre hantering av livet då de med självkänsla ser sig själva som en resurs. Dessa uttryck går därför att koppla till KASAM begreppets komponent hanterbarhet som Antonovsky (1987/2005) beskriver. Verksamheten främjar alltså kvinnornas förmåga av hanterbarhet av omgivningen genom att arbeta med att bygga upp deras självkänsla. Kvinnorna får genom verksamheten även möjligheten att ta sina barn till en aktivitet som är betydelsefull även för barnen. Samtliga informanter beskriver hur de tror verksamheten varit positiv för deras barn, främst genom att de får chansen att interagera med andra barn. Rebecca beskriver tvillingarnas ständiga undran om när det är dags att besöka verksamheten igen:

They love school as well, they need something, if you know what I mean, they get bored by sitting at home.

Kelly beskriver hur hon tror att verksamheten varit betydelsefull för hennes dotter:

I thought it would be good for my daughter because she could interact with other children. I haven't really got any young children in my family so that's good for her. She loves playing with the other children.

De två kvinnorna som ej deltar i gruppverksamheterna beskriver att de känner att det stöd som de får främst är till för dem själva men de är ändå övertygade om att barnen även drar nytta av det genom att fokus ofta finns på barnen i de samtal som sker.

Det framkommer vid observationen som finns beskriven under rubriken "Phoenix Mums Club" att ledaren för gruppsammankomsten har som förslag att gruppen kommande termin skall ägna några av sina träffar till att lära sig mer om olika hälsoaspekter. En stund senare serverar ledarna dagens mellanmål som består av upptinade pizzor och piroger samt köpt rulltårta. I mina ögon ger detta på samma dag två motstridiga budskap till kvinnorna. Dels att hälsoaspekter är viktiga och hälsokurser är aktiviteter värda att investera i och sträva efter och dels att snabbmat som fryst pizza är okej för både dem och barnen. Detta kan antas skapa viss förvirring hos kvinnorna som naturligtvis vill sina barns bästa och även vill uppfattas som goda och respektabla mödrar utav samhället. Förvirringen påverkar deras förmåga till hur de bör hantera dessa aspekter, kring sin egen och sina barns hälsa, på ett konstruktivt sätt. Motstridiga budskap likt det här främjar heller knappast kvinnornas förmåga till begriplighet av omvärlden utifrån begreppet KASAM.

Sammanfattningsvis så uppfattar samtliga av de unga mammorna verksamheten som något positivt för dem och deras livssituation. De brittiska mödrarna beskriver den sociala aspekten som det viktigaste och nämner även det positiva med de seminarier de har kring olika teman samt hur verksamhetens barnpassning varit positiv för deras barn eftersom barnen fått chansen att interagera med andra barn. De övriga två kvinnorna med ett annat etniskt ursprung anser även de att det är betydelsefullt med den sociala aspekt som hembesöken innebär och de nämner även betydelsen av att kunna rådfråga någon utomstående om frågor som rör omsorg av barnet och moderskapet i sin helhet. Kvinnorna som deltar i gruppverksamheten verkar dock ibland utsättas för motstridiga budskap från verksamheten som kan motverka strävan efter att skapa begriplighet och hanterbarhet hos kvinnorna.

5.2 Ambivalens

5.2.1 Ungdomens frihet i förhållande till föräldraansvar

Ett av de ämnen som ivrigt avhandlas under en av gruppträffarna är den utekväll några av kvinnorna haft tillsammans ett par dagar tidigare, vilken redan nämnts under rubriken "Phoenix Mums Club" och följande observerades:

Det skvallras och fnissas om vartannat och det är snart uppenbart att ett par av kvinnorna blivit rejält berusade under kvällen. En av kvinnorna, Rebecca, avslöjar att hon spenderat £80 på alkohol under kvällen, ca 1000 kr, vilket skapar reaktioner hos de andra kvinnorna och en livlig diskussion startar kring huruvida man kan ha roligt utan alkohol eller inte och hur mycket som är rimligt att spendera under en kväll. £80 kan sättas i relation till de £124.16 som mödrar över 18 år får i bidrag per vecka (YWCA). En av de övriga tjejerna motsätter sig bestämt att alkohol behövs för en lyckad kväll och säger att allt hon spenderade under kvällen var £10. Rebecca kontrar med att skratta bort det hela. Hon försvarar det inte men rycker mest på axlarna och menar att det är sådant som händer. Diskussionen fortsätter under en lång stund och utmynnar i att de flesta inte anser att det vara okej att spendera pengar på alkohol men att det kanske kan hända någon enstaka gång, en mindre summa, eftersom de inte har möjlighet att faktiskt göra det särskilt ofta då de flesta av dem ensamma har huvudansvaret för sina barn. Senare vid intervju tillfällena nämnde samtliga informanter det föräldraansvar de har för sina barn. Alla utom en talar även om hur de lärt sig organisera och strukturera sin dag som förälder. Men det är oväntat nog Rebecca som pratar allra mest om ansvar och hur viktigt det är för henne att vara organiserad:

I've done it on my own for so long and I think I'm quite organized and things. Because when they were smaller I had to remember to take bottles, nappies and all that with me everywhere I went...double of everything. I had to prepare all the bottles the night before so they were ready throughout the day so I didn't have to worry about it until the following night and I'm still like that. I mean, obviously they don't have bottles anymore but I mean they are always in bed at the same time, they are in bed at 7 o'clock every day.

Om kvällen när hon spenderade en stor summa pengar på alkohol säger hon så här:

It was a crazy night. I didn't intend to spend that much...but I did and it wasn't probably that wise... But it hardly ever happens and, well I don't know maybe things like that happen because you all of a sudden have the chance to be a little bit irresponsible and you take it... Well, the boys were at their dad's that night.

Genom dessa ord konstruerar Rebecca en beskrivning som, trots misstaget hon gjorde den där kvällen, skall få henne att framstå som en god och respektabel mor så som Skeggs (1997) beskriver det.

Ett annat exempel på de unga mammornas ambivalens är följande observation:

När gruppledaren under sammankomsten presenterar sina förslag till aktiviteter för gruppen kommande termin är ett av dem att kvinnorna tillsammans med barnen gör ett besök i simhallen som ligger vägg i vägg med verksamhetens lokaler. Kvinnorna reagerar positivt på förslaget och alla vill gärna ta med barnen och bada. Gruppledaren fortsätter med att berätta att det ändå kanske inte är möjligt eftersom hon tror att det finns ett problem. Simhallen

kräver nämligen att man bär badmössa. Gruppledaren förutsätter här att kvinnorna inte väljer sina barn framför badmössan och genom sitt uttalade gör hon det klart för kvinnorna vilka låga förväntningar hon har på dem. Ett ljudligt unisont nej sprids genom gruppen. Kvinnorna protesterar, skrattandes men med allvarlig underton, att det absolut inte är möjligt och att de aldrig skulle ta på sig en badmössa offentligt. Gruppledaren får ett leende på läpparna och säger att hon förväntade sig denna reaktion. Varför frågar hon och får till svar att de helt enkelt är fula och att det skulle vara alldeles för pinsamt. En av kvinnorna menar att de måste åka till simhallen lite längre bort men gruppledaren avfärdar det förslaget med att det kostar alldeles för mycket pengar att hyra minibussar när de har en simhall som granne. En av kvinnorna säger efter ett tag att hon inte bryr sig och att hon visst kan tänka sig att använda badmössan men ingen av de andra ger med sig. Diskussionen fortsätter ännu en liten stund och handlar länge om vilken sorts badmössa det egentligen handlar om. Det är viktigt om det är en som sitter tajt mot huvudet eller om det är en av den mer fluffiga typen. Gruppledaren argumenterar på alla möjliga vis för att få kvinnorna att trots allt överväga badmössan men det biter inte riktigt trots att det är tydligt att kvinnorna väldigt gärna vill gå till badhuset med barnen. Till sist avrundas diskussionen med ett löfte om att kvinnorna skall tänka över det hela tills nästa gång de träffas, men det fnissas mycket skeptiskt åt idén under hela den resterande tiden av sammankomsten.

De två ovanstående exemplen, Rebeccas diskrepans mellan ord och handling samt kvinnornas ambivalens mellan den pinsamma badmössan och badmöjligheten med sina barn, är resultat som kan tolkas som om att de unga kvinnorna slits mellan ungdomens egocentriska handlingar och tankar och sitt föräldraansvar. Att vara noga med att planera och organisera sin dag är en naturlig anpassning för alla som blir föräldrar, så även för dessa unga kvinnor. Utifrån Antonovskys (1987/2005) teorier skulle detta kunna tolkas som en strategi som individen använder sig av för att aktivt anpassa sig till omgivningens olika stressfaktorer som man inte kan undkomma. Paralleller går även att dra till Skeggs (1997) beskrivningen av respektabilitet. Skeggs (1997) erbjuder ett annat perspektiv då hon menar att viljan att framstå som en välorganiserad mor, att vara noga med omsorgen om sin familj och sina barn, är ett av de uttryck som finns för att framstå som en respektabel kvinna. Kvinnorna slits på det viset mellan att framstå som respektabla mödrar och att vara en del av den ungdomsgeneration de tillhör. Att ständigt vara välorganiserad och respektabel är dock inte lätt för någon och det är även detta som dessa kvinnor ger uttryck för genom sin ambivalenta inställning till ansvar och plikt.

När kvinnorna berättar om vad som har förändrats mest i deras liv sedan de blivit mödrar menar hälften av kvinnorna att det handlar om inskränkningen av deras frihet vilket för de brittiska kvinnorna hänger samman med den "förlorade" ungdomen. Laura beskriver förändringen så här:

Freedom...doing things when I want to do it, I can't do it you know. Because when you got kids, you are responsible 24 hours a day for them. You can't just go out or

go shopping or do this or do that on your own. /.../ I don't necessarily miss it. I just appreciate it when I do get it now...whereas I didn't before really.

Kelly beskriver samma sak på detta viset:

Not being able to see my friends, no freedom... Because my daughters dad he only has her over night, he won't have her for a whole weekend or a whole week, so I only have like an evening free and that... when my friends ask me to come away for the weekend I can't...so my freedom really... That's not much I can do with an evening. Well, it's alright of course...But you know, one of my friends she's going travelling around the world and I'm so jealous and wish I could go too. But obviously I can't...

Zina menar att allt har förändrats i hennes liv sen hennes son föddes. Hon säger så här:

Before I had nothing to do on my spare time but now there's always something to do! I used to only have myself to think of when I wanted to buy something but now I only think of what I'd like to but for him.

Graviditeten och barnens födelse har för kvinnorna givetvis varit det Antonovsky benämner som en stressor indelad i den grupp han kallar *de viktiga livshändelserna*. I kvinnornas fall har samtliga anpassat, om inte alla sina handlingar i alla situationer så i alla fall sitt tänkande och sin vardag efter den nya livssituationen på ett adekvat sätt. Ingen av kvinnorna beskriver något som skulle kunna uppfattas som att följderna av denna stressor som påverkat dem varit skadliga på något vis och de uppfattar även situationen som positiv framför att vara ett hot mot deras välbefinnande. Det kan vara så att graviditeten varit enbart en positiv händelse i kvinnornas liv vilket stöds av Arai:s (2003) forskning som menar att tidigt moderskap kan representera ett meningsfullt val utifrån den situation som den unga kvinnan befinner sig i. Men å andra sidan så menar annan forskning (Kirkman, Harrison, Hillier och Pyett, 2001) att det också kan vara ett uttryck för att kvinnorna till varje pris försöker framstå som respektabla i sina och andras ögon trots att den bilden ibland tillfälligt krackeleras.

Sammanfattningsvis kan sägas att det är tydligt och uppenbart att det ibland är problematiskt för framförallt de brittiska kvinnorna att förhålla sig de två motpolerna ungdomens frihet och föräldraansvar. Kvinnorna strävar efter att framstå som respektabla mödrar men ibland krackeleras bilden av den goda modern genom deras tankar och handlingar. Alla kvinnorna beskriver hur livet har förändrats genom ökat ansvar och större frihetsinskränkningar men framställer det endast som en förändring snarare än en försämring.

5.2.2 Närhet och självständighet

Många av kvinnorna nämner naturligtvis även det ökade ansvaret som en av de största förändringarna, vilket till viss del givetvis sammanfaller med den begränsade friheten.

Samtliga av kvinnorna i studien har ensamma det huvudsakliga föräldraansvaret för sina barn, även i de fall där de har en partner. Alla de brittiska mödrarna beskriver hur de periodvis haft problematiska relationer till barnens fäder vilket innebär att de slitits mellan att vara en god och respektabel mor åt sina barn och att leva som den respektabla kärnfamiljen. Rebeccas situation är representativ, hon valde att lämna sin partner och beskriver hur hennes tid efter barnens födelse såg ut så här:

It was because he was lazy and he promised me this and that... He went out and he didn't come home and things like that and I said 'you know what, I don't need the extra hassle because in the end of the day I'm left with the responsibility'. He promised me 'I'll always be there for you and I'll always be there for the kids and...' But when they were 8 month old I realized that what he told me was rubbish so I left him and then I got a depression as well. I just couldn't handle it at that point so I moved back to my mum and dad. I lived with them and obviously I took part in counseling and things like that. Now I live with only those two /.../ I don't need a man in my life, it just means hassle. /.../ I've brought them up on my own ever since.

Att bryta upp ett destruktivt förhållande tyder på att hon kan se de resurser som finns för att lättare kunna hantera sitt liv. Livet för kvinnan blir mer begripligt och hanterbart enligt KASAM begreppet (Antonovsky, 1987/2005) om hon slipper en strulig man och istället kan fokusera fullt ut på sig själv och barnen. Utifrån tanken om respektabilitet så förutsätts en respektabel kvinna ha kontroll över sin mans uppförande (Skeggs, 1997) vilket Rebecca i denna situation inte kunde övervaka. För att behålla den respektabla självuppfattningen i en sådan situation kan man istället välja att upplösa relationen, som hälften av kvinnorna i studien gjort, vilket kan tyda på att det för kvinnorna ytterst är viktigare och mer respektabelt att vara en god mor åt sina barn på egen hand än att leva i en kärnfamilj med en dålig relation till sin partner.

För Zina däremot som lever i ett storhushåll med många släktingar runt omkring sig ser situationen mycket annorlunda ut:

I live in a jointed family and they all support and help me a lot. It's nice to be able to leave my son with my mother in law when I want to go out and do something.

Denna beskrivning visar på hur Zina använder sitt nätverk som resurs för att upprätthålla sin egen självständighet vilket är ett tecken på hanterbarhet utifrån Antonovskys (1987/2005) begrepp om KASAM. För Zina skapas begriplighet och hanterbarhet utifrån familjen hon lever med eftersom hon gjort det sedan hon bytte land och flyttade till Storbritannien. Eftersom strategier för respektabilitet enligt Skeggs (1997) skapas innanför det kontextuella sammanhang som kvinnan befinner sig så är troligtvis en situation som ensamstående helt otänkbar för Zina eftersom hennes respektabilitet är så nära sammankopplad med familjen vilket gör det omöjligt för henne att vara en god och respektabel mor, både i sina egna och i andras ögon, på egen hand.

Laura var nervös när hon fick reda på att hon var gravid första gången, hon var osäker på sin egen förmåga att kunna hantera moderskapet och hon beskriver hur hon fick tilltro till sig själv på följande sätt:

My mum is quite strong and she just told me that things happen and you have to deal with every situation and you have to do what you want to do and not what other people want you to.

En hög känsla av hanterbarhet innebär att individen inte ser sig själv som ett offer för omständigheterna utan att denne anser att olyckligheter alltid reder ut sig förr eller senare (Antonovsky, 1987/2005). Den inställning som Laura fick genom att se sin mamma som förebild tolkas som att hon vid tiden för sin graviditet och i sitt nutida liv äger denna känsla av hanterbarhet vilken Antonovsky (1987/2005) syftar på. Hade hon haft en svag KASAM hade benägenheten att skylla situationen på något eller någon annan varit större. Att Laura arbetar deltid för att på egen hand bidra så mycket som möjligt till familjens försörjning visar även det på en stark förmåga av att kunna hantera sin livssituation. Dessa resultat styrks även av Duncans (2002) forskning som visar på hur många mödrar beskriver sitt moderskap som positivt eftersom det gjort dem mer kompetenta och ansvarsfulla.

Zina beskriver hur det är att vara mamma så här:

Mostly it's fun to be a mum. Sometimes he's like a toy to me. I play with him all the time!

Något som framkommit i tidigare forskning är att unga mödrar ofta beskriver sin unga ålder som positiv eftersom de tror att de har mer energi än äldre mödrar (Kirkman, Harrison, Hillier och Pyett, 2001). Att de unga mammorna i denna studie hade otroligt mycket energi är något som bekräftades av observationstillfällena. Vid tillfällena då gruppen var samlad och barnen var med lekte mammorna glatt med både sina egna och varandras barn så fort tillfälle fanns. De hade ett aktivt samspel med barnen och såg aldrig ut att störas av deras livlighet

Laura tar upp en aspekt som hon menar är en av verksamhetens främsta fördelar, det värdefulla med att barnomsorgen finns i rummet bredvid:

It's good for both me and them because it's good to have a time out as well. Because this is like a crèche where you get to leave the kids in the next room and a lot of crèches aren't like that unless you pay for it. So you know, you just get a bit of time out.

Att barnomsorgen beskrivs som en "time out" kan tolkas som att den ses som en viktig resurs för att få hämta andan för att kunna hantera vardagen. Alla kvinnorna beskriver dock en motvilja mot att lämna barnen på dagis eller till som de själva säger, okända människor, vilket

begränsar dem i förhållande till självständighet i både utbildning och arbete. Kelly säger så här:

College starts in September. I'm just trying to look for a course at the moment. But it's hard because I don't want my daughter to go to childcare. I don't like the idea of leaving her with strangers even though she'll get to know them. I'd rather leave her with someone that I know, like a family member. But everyone works so... I'll just have to wait until she goes to school probably.

På liknande vis beskriver de övriga hur de helst skulle välja att vara med sina barn tills de börjar skolan för att slippa lämna bort dem till barnomsorg annat än till familjemedlemmar som de litar på. Detta är även något som stöds till viss del av de observationer som gjordes eftersom en av kvinnorna bestämt vägrade låta sin son vara hos barnskötarna tillsammans med de andra barnen, trots att hon haft kontakt med verksamheten i nära ett år. Även om de för kvinnorna innebär att försakar sin möjlighet till att skapa sig ekonomiska resurser genom utbildning och jobb så överväger de att vänta och istället själva ta hand om sina barn. Detta kan härledas till att kvinnorna slits mellan olika sätt att forma respektabilitet. Till exempel så sätts ekonomiska resurser i relation till uppfattningen att en god och respektabel kvinna har en stor omsorg om hem och barn. Att lämna sitt barn på dagis och låta någon annan ta hand om det kan för kvinnorna betyda att de inte fullgör sitt uppdrag som respektabla mödrar.

Lättåtkomlig barnomsorg är enligt Chevalier och Viitanen (2003) en av de nödvändigaste interventionerna för att hjälpa tonårsmödrarna att komma tillbaka i utbildning och att integrera dem in på arbetsmarknaden. Vilket är viktigt för att på långsikt kunna ta sig ur den marginalisering många befinner sig i. Detta visar att barnomsorgen är en betydelsefull komponent för att lyckas integrera mödrarna i samhället men det kräver även att kvinnorna är villiga att utnyttja möjligheten. Den barnpassning som finns hos YWCA får därför anses vara en viktig resurs som via små steg i en skyddad miljö hjälper kvinnorna att bygga upp den trygghet som krävs för att när det blir dags, kunna lämna ifrån sig barnens omsorg i andras händer.

Eftersom barnen är det som främst ger kvinnorna mening till sina liv kan överlämnandet av omsorgen till dagis även handla om en rädsla att förlora komponenten meningsfullhet i KASAM. Eftersom de tre komponenterna i begreppet samverkar med varandra finns det en risk för att kvinnorna även förlorar förmågan till begriplighet och hanterbarhet av omvärlden om det som ger dem mening, barnen, inte ständigt finns vid deras sida. Tidigare forskning som Arai (2003) gjort stöder detta eftersom det i hennes studie framkommit att i många fall har graviditeten varit orsak till att den unga kvinnan funnit en mening att ordna upp sitt liv. Det tidiga moderskapet representerar i dessa fall ett meningsfullt val för många arbetarklasskvinnor, det visar på mognad hos kvinnan med tanke på hennes bakgrund. Alice säger så här om närheten till sin son:

The biggest change is my love for one thing! He's with me 24/7, the longest time I've been away from him was to walk across the road to the postoffice, so I've been away

from him 20 minutes at the most, he's with me all the time./.../ I can't possibly give him any more time and I love every minute of it!

Sammanfattningsvis kan sägas att kvinnorna förhåller sig till närhet och självständighet gentemot både sin partner och sitt barn. Närheten till barnet verkar dock alltid sättas i första rummet för de brittiska kvinnorna då barnets omsorg prioriteras framför en problematisk relation till partnern. Detta kan tyda på att det för dessa kvinnor är mer respektabelt att vara en omsorgsfull och självständig mor än att leva i en kärnfamilj tillsammans med en man de inte kan kontrollera. När det gäller närheten till barnet är det uppenbarligen en komplicerad aspekt för alla kvinnorna eftersom samtliga har svårt att förlita sig till andra när det gäller omsorgen av deras barn samtidigt som de vill vara självständiga i samhället genom arbete och studier.

5.3 Ung mamma och respektabel

Under denna rubrik presenteras teman som visar främst hur de unga mödrarna konstruerar respektabilitet i förhållande till sig själva, sina närmaste och till samhället. Detta är något som sker både i nutid och i deras tankar om framtiden för sig själva och sina barn.

5.3.1 Att framstå som respektabel

Samtliga mödrar är av uppfattningen att de är bra mammor för sina barn och att de gör det bästa de möjligtvis kan. Kelly säger såhär:

I don't think I'm very strict. I think I'm a good mum, I do the best I can but I don't think I'm strict enough. I don't want to be too strict so that my children would be scared of me but I want to be strict so that she knows that I'm the boss. Because lately she has been getting a bit rude, but that's just a part of growing up. But she started hitting me as well and I don't want that! So I think I need to be a little bit stricter but other than that I think I'm a good mum... as good as I can possibly be anyway, I give her what she needs, you can't move in our bedroom, she's so spoiled!

Alla utom en av kvinnorna, Zina, kan i negativa termer beskriva hur de tror att samhället och andra människor i allmänhet ser på dem som unga mammor. Flertalet av dem beskriver hur andra människor ser på dem som ”barn som har barn”. De flesta har inte upplevt någon obehaglig situation men några av dem har egna upplevelser av händelser där de upplevt förakt från andra. Alice säger så här:

Some people think I'm a bit young to have a baby and some people have said to me I'm a bit like a baby carrying a baby. But I can't care less about what they think to be honest. In the end of the day it doesn't matter. I can even say it, in the beginning my mum was a little bit upset with me getting pregnant, she was worried about the

consequences. Now even if you ask her she can't describe how proud she is and what a good parent I am and something like that. I like to think that's true.

De flesta av kvinnorna, även de utan egna upplevelser av föraktfulla händelser, menar dock att andras negativa åsikter är något som de inte bryr sig om över huvudtaget eller att det är något som inte påverkar dem eller deras tankar om sig själva eftersom de uppfattar sin egen föräldraförmåga som väldigt bra. Detta är något som dock är svårt att helt och fullt ut tro på eftersom kvinnorna trots allt genom sina berättelser visar att de har många tankar kring om att det finns en negativ bild av unga mammor i samhället. Att unga mödrar uppfattar att de blir stigmatiserade av omgivningen samtidigt som de har en positiv uppfattning om sin egen föräldraförmåga är även slutsatser som framkommit i tidigare forskning (Kirkman, Harrison, Hillier och Pyett, 2001). Kvinnorna i denna studie är med tanke på de beskrivningar de ger om hur attityderna till ungt moderskap ser ut, troligtvis väl medvetna om att samhället använder respektabilitet för att dela in dem och andra i grupper efter huruvida man är respektabel eller ej samt att detta sedan påverkar hur de blir bemötta. Av beskrivningen av hur människor ibland relaterar till dem som "barn som har barn" kan man dra paralleller till det Skeggs (1997) benämner som en moralisk auktoritet där endast vissa människor anses vara kapabla att uppträda moraliskt medan de övriga behöver kontrolleras. Enligt Skeggs (1997) är ett uttryck för respektabilitet att kunna kontrollera sin sexualitet vilket är högst relevant i kvinnornas situation eftersom samhället ofta ser dem som ungdomar som skulle behöva bättre kunskaper i sex och samlevnad för just detta syfte. Denna samhällseliga ståndpunkt tar sig ett tydligt uttryck i The Social Exclusion Unit's rapport "Teenage pregnancy" (1999) där dålig kunskap anses vara en av orsakerna till tonårsgraviditeter. Eftersom kvinnorna ständigt strävar efter att vara en god, värdig och respektabel kvinna i enlighet med Skeggs (1997) resonemang så vill de inte medge att andras åsikter kring deras sexualitet och situation är något som påverkar dem. Tidigare studier (Kirkman, Harrison, Hillier och Pyett, 2001) har visat att kvinnorna inte accepterar den allmänna negativa uppfattning som finns om unga mödrar utan att de istället försöker beskriva sin situation till sin fördel ofta stöttade av kvinnliga släktingar och vänner som själva varit unga mödrar. Många av kvinnorna i denna studie har även de andra kvinnor i sitt nätverk som själva blev mödrar vid tidig ålder. Att kvinnorna slits mellan tron på sin egen förmåga och att sträva efter att framställa sig själva som respektabla i ett samhälle som de antingen explicit eller implicit vet föraktar dem ibland blir tydligt i Aishas beskrivning:

It's hard sometimes because I don't know if I'm doing the right things. But mostly I enjoy it. I just love him. /.../ They say 'she's so young with that baby' and they look at me in a funny way. But I don't really care, well I know I'm a good mum for my son so I try not to think of that so much.

Kelly säger så här:

We do a lot of courses and stuff. I think that is good because it shows you that even though we are young mums we can still do courses and things like that.

Detta visar en tydlig självuppfattning om hur samhället ser på unga mammor i negativa termer, att de är okapabla att uppnå och göra saker som andra kan. Zina var den av kvinnorna som inte hade något att säga om samhällets syn på henne som en ung mamma. Hon menade att hon aldrig upplevt någon negativ åsikt och att ungt moderskap inte är något ovanligt i hennes kultur. Enligt Skeggs (1997) innefattar kvinnans respektabilitet uttryck som en god skötsel av hem, man och barn vilket gör att Zinas inställning kan tolkas som att hennes strävan till respektabilitet faktiskt uppnås av just den situation hon befinner sig i.

Sammanfattningsvis så slits många av mödrarna mellan att framställa sig själva som goda mödrar och de negativa attityder som de upplever samhället har gentemot dem. De tvivlar ibland på sin egen förmåga men strävar efter att vara respektabla i samhällets ögon. Upplevelsen av samhällets negativa attityder beskriver alla utom en av kvinnorna som har ett annat etniskt ursprung än det brittiska, vilket tyder på att respektabiliteten formas utifrån det sammanhang man befinner sig i.

5.3.2 Att skapa mening

När kvinnorna beskriver vad det är som ger dem mening att leva nämner samtliga ganska väntat, att det är barnen som symboliserar mening och är lyckan i livet. Utöver det finns det högst individuella aspekter i kvinnornas liv som de menar ger dem en meningsfullhet. Kelly nämner även sin familj och säger så här:

My daughter. To see my child grow up brings me the most joy, her learning new things every day just that really...I don't have that much excitement./.../My family is very good for me. If I ever need anything they are there for me.

Laura nämner även sitt arbete som något meningsfullt:

My kids really and working part time. I quite like that and I've been there for a long time now so...

Alice är en av informanterna som lever som sammanboende med barnets far och hon nämner även sin relation till sin partner:

Seeing my son mature is what I value the most and my partner, even though my relationship with my partner is changed a lot definitely. I don't see much of him anymore. Before he could be a bit flexible with the hours he worked but now he works quite a bit.

För Aisha ger även den religiösa tillhörigheten mening till livet:

Before I used to go to the mosque. I really liked going there and I'd love to bring my son. It nice going there to meet the people and I like that everyone is there. It feels maybe a little bit as home.

Rebecca nämner sin strävan efter att kunna bli revisor och säger så här:

I've done my training within the past 4 years. My mum used to have them, they weren't in a full time nursery or something.

Begreppet *meningsfullhet* i Antonovskys (1987/2005) teoribygge om KASAM handlar om det som ger individen motivation. Det innehåller de livsområden som har en känslomässig betydelse för individen vilket blir tydligt i kvinnornas svar. Det faktum att livet har en känslomässig innebörd betyder att kvinnorna anser att livets krav och problem är värda att investera engagemang i eftersom de upplever dem som utmaningar. Samtliga av kvinnorna har strategier för att hantera sin vardag och deras uttalande visar att de har starka känslomässiga anknytningar till framförallt sina barn. Att kvinnorna har denna känslomässiga innebörd i sina liv är därför något som kan förklara att de har tydliga hopp och önskningar om hur framtiden skall se ut för dem, vilket redovisas under nästa tema. Kvinnorna nämner även arbete och religiöst utövande som meningsfulla faktorer. Detta kan tolkas som att de har förmågan till hanterbarhet, att kunna utnyttja de resurser, som finns till förfogande för att ge sina liv mening.

Laura beskriver hur hennes son skapat en känslomässig meningsfullhet för inte bara henne utan även för den övriga släkten:

Mine and my brothers family isn't that very big and my brother has only got me and Simon as his family, obviously extended family now and then... he's so happy, he texted me this morning saying he can't wait to see Simon and that he's going to get his birthday present today. And like I said, my mum gives him so much attention /.../ They all love him.

Även om alla mödrarna nu menar att deras familjer och släktingar är lyckliga över deras barn så kan även samtliga av de brittiska mödrarna beskriva hur deras närmaste familjemedlemmar uttryckte en viss oro när de berättade om sin graviditet. Situationen var dock tvärtom för de båda mödrarna med annat etniskt ursprung eftersom barnen i deras sammanhang från första början varit en källa till glädje. Zina nämner släktens lycka över barnet:

Everyone was happy over the pregnancy and then when he was borne they got even more happy because every child that has been borne into this family after my husband were girls and he was a boy!

Att barnet är en stolthet för släkten som för familjemedlemmar närmare varandra är även ett resultat från tidigare forskning (Kirkman, Harrison, Hillier och Pyett, 2001). Situationen för de två mödrarna med annat etniskt ursprung än brittiskt visar dock att respektabilitet kan formas, som Skeggs (1997) menar, på olika sätt i olika sammanhang. Zina gör sig själv respektabel som en god mor i släktens ögon genom först att bli gravid att sedan igen genom att föda en son till familjen.

Sammanfattningsvis är barnen den största källan till mening i kvinnornas liv. Dels skapar barnet en direkt mening för kvinnan att fortsätta leva sitt liv på ett strukturerat vis, dels är barnet det mest känslofylla i hennes liv och dels kan kvinnan bli respektabel via sitt barn genom att vara den goda moder på det vis som förväntas av henne utifrån det sammanhang hon lever i.

5.3.3 Förhoppningar om framtiden

Flertalet av kvinnorna nämner bristen på pengar som en svår och jobbig omständighet som begränsar dem främst när det gäller möjligheterna att fylla sina barns liv med aktiviteter och meningsfulla sysselsättningar. Även för Zina som är den enda som inte blir försörjd genom försörjningsstöd och för Aisha som endast delvis har försörjningsstöd, är pengar en bekymmersam och komplex del av livet, inte i huvudsak bristen på dem utan det faktum att deras män huvudsakligen besitter makten över dem. Kelly säger så här:

I want to get a job and be able to take my daughter on holiday and things like that because at the moment I can't afford it obviously because I get benefits. But if I can get a job I can save some money and I can take her on holiday. Also, I'd like to be more active, to be able to go out and do more things, like take her to the zoo and stuff. But I can't afford to take her. I'd like to make use of the whole day, go out and do basics, we don't really get to go that much exciting places. /.../ I want to be able to pay school fees and all that for her and when she's old enough to drive I want to be able to pay for all her lessons and by her a car.

Att ständigt ha dålig ekonomi kan kallas för en kronisk stressor i kvinnornas liv, vilket påverkar känslan av sammanhang hos dem eftersom det är svårt för dem att fylla livet med meningsfulla upplevelser utan pengar. Kronisk brist på pengar kan även enligt YWCA:s egen forskning (Hendessi & Dodwell, 2002) bidra till psykisk ohälsa, vilket kan ha varit fallet för Rebecca då hon genomgått en depression som hon beskrivit i citat tidigare i kapitlet. Genom sin klassmässiga tillhörighet utesluts kvinnorna från en del av samhället då de saknar tillgången till produktiva resurser i form av ekonomiska medel vilket är ett stort hinder för att vara respektabel. I enlighet med Skeggs (1997) begrepp om respektabilitet kan dock utbildning, både för kvinnan och för hennes barn, vara ett medel för omvandling eftersom utbildning syftar till arbete och därmed ger dem en plats på arbetsmarknaden vilket värdesätts i samhället. Detta är något som alla utom en av kvinnorna talar mycket om. Undantaget är Laura som menar att i hotellbranschen som hon vill arbeta inom, är arbete viktigare än

utbildning. Med undantag av Zina har alla kvinnorna specifika yrkesdrömmar. Alice säger så här om både sig själv och sin son i relation till utbildning:

I want him to have the best education that's possible. /.../ Because now I can see how hard it is for me. If I had better grades then I wouldn't have to do an extra course before I can get into the course I want to./.../ But no matter how long it will take me I will go about, even if it means redoing much easier things so hopefully I'll be able to do it and I'll become an osteopath.

När det gäller Zinas tankar om framtiden och sin egen utbildning finns en viss kontrovers då hon säger så här:

In our community the women doesn't work. But I'd really like to study some more. Maybe this fall, I want to improve my computer skills. I really like to learn.

Återigen visar detta hur Zinas strukturella position begränsar hennes möjligheter. Att genom utbildning omvandla sin självuppfattning blir för henne svårt i den kulturella kontext hon lever i. Detta beror enligt Skeggs (1997) på att kvinnans identitet inte är skapad av henne själv utan på ett socialkonstruktivistiskt vis är beroende av det sammanhang hon befinner sig i. Det finns alltså gränser för hur hon kan vara och leva och vilka strategier hon kan använda för att tillskapa en respektabel självuppfattning.

De båda mammorna med annat etniskt ursprung än brittiskt, Zina och Aisha påpekar vid ett flertal tillfällen vikten av hur mycket det skulle betyda för dem att få studera mer engelska. Aisha säger så här:

I'd like to study, at the university and more English because it's bad... I'd like to speak like... better...like someone who was borne here.

När kvinnorna beskriver vilka förhoppningar de har för sina barn nämner alla att de önskar sina barn ett gott liv och en trygg uppväxt. Laura har klart för sig vad som är allra viktigast när det kommer till hennes barns uppfostran:

I want them to grow up with a certain level of respect for adults and things like that because I can see how kids get on busses these days and it's just ridiculous. I want them to behave and to have respect for other people. Be good and well mannered you know. As a mum I think I'm quite good. I fight with my kids and they have everything that they need. They might not have everything that they want but yes I'm a good mum. And I show them that work is important, I don't just sit around on my bum all day! Because I think it's important for them to see that so they know that they can't just stay at home.

Detta visar tydligt hur ett gott och anständigt liv skapas genom arbete och kontroll över familjens uppträdande och moral. Kvinnan anger här tydligt skillnaderna mellan sig själv och de som inte kan och inte vill förbättra sig. Enligt Skeggs (1997) konfigureras klass genom denna förbättringsdiskurs eftersom kvinnan strävar efter att visa att hon inte är det hon förväntas vara, en oansvarig lat ung mamma utan kontroll över sina barn. På liknande vis beskriver Kelly hur ansvaret för livssituationen främst vilar på henne och inte endast på samhället:

Obviously both really because this place is the society and they help me, they take me on trips here so she gets on trips through this group. But I can help myself also by getting myself sorted and go to college and get a job to be able to pay for it myself.

En aspekt som flertalet av kvinnorna beskriver som ytterst viktigt och påfallande när det gäller deras förhoppningar om framtiden är att kunna äga sitt egna hem. Laura säger så här:

I'd like to own a house. I'd like to own one because then you know it would be mine. I want something that is literally mine whereas renting is not always secure, you can always be moved about or whatever. So I'd rather just have my own house.

För Aisha är det även funktionshindret som gör att hon är i stort behov av att byta bostad. Hon säger så här:

About this apartment. I'd really like to change this house. It's so difficult for me to get out. I want another apartment so I can get out and do things with my son.

Att äga sitt egna hem uttrycker naturligtvis en viss grad av respektabilitet och det finns i kvinnornas strävan efter att vara en värdig kvinna. Att investera i sitt egna hem är enligt Skeggs (1997) en strategi för att distansera sig från arbetarklassen och skapa ett kulturellt kapital som värderas positivt utifrån samhällets perspektiv. För Aishas del skulle en mer anpassad lägenhet göra att hon kan bli mer aktiv och troligtvis då kunna fylla livet med mer mening för både sig själv och sin son vilket säkerligen skulle öka den totala känslan av sammanhang. I Alicias fall har hemmet en speciell betydelse:

I fell pregnant in the south end and I lived there until the pregnancy was 6 month. Then I had to move out from my flat because there was a court case going on with our neighbors and the police wouldn't allow us to go back /.../ I ended up homeless. But quite soon I could move up to London.

Att ha blivit hemlös mitt under graviditeten innebär att två viktiga livshändelser uppstår samtidigt. Eftersom Alice lyckades ordna situationen innan barnets födelse och hantera tillståndet på ett konstruktivt sätt genom att ta tag i situationen kan det tolkas som att hon var mycket problemfokuserad med en stark känsla av sammanhang. Detta eftersom en individ

med en stark känsla av sammanhang (Antonovsky, 1987/2005) förmår att skapa ordning ur sin omvärld. Den starka känslan hon hade av meningsfullhet, troligtvis uppkommen ur graviditeten, gjorde att hon kunde mobilisera de resurser som behövdes för att handskas med problemet.

Sammanfattningsvis så handlar kvinnornas främsta förhoppningar om framtiden inte om att få leva ett extravagant liv men att få ha det tryggt, både ekonomiskt och känslomässigt, tillsammans med sin familj samt om att barnen skall få de bästa möjligheterna. Alice uttrycker sig så här:

This will probably sound really corny...but as long as I have enough money for food and to pay the bills and to go out occasionally and clothes on my back I don't really mind. And also be able to spend as much time with my family as possible.

Kelly har många funderingar kring sin dotters framtid och oroar sig för att hon skall hamna i samma situation:

I want her to do well for herself. I want her to go to school and get qualifications. Even though my mum said to me, because she had me and my sister at a young age, 'I just don't want you to make the same mistakes that I did' and then I went and did it. But even though they say it to you, you think ohh.. But now I wish... I love my baby to pieces and I wouldn't take that back for the world. If I could go back I still would have had her. But I just wish that you could hold on a bit longer since I could have went and done things. I'm going to say that to her. I want her to be able to both travelling and see different countries, get a good job, get some money behind her and do what she has to do before she gets tied up. I'm not saying she's a mistake because she wasn't a mistake but I just want her to have a good life and be able to do things that I haven't been able to do.

Tidigare forskning (Hendessi & Dodwell, 2002, Kirkman, Harrison, Hillier & Pyett, 2001) visar att unga mödrar ofta själva får barn tidigt i livet och detta är ett tydligt exempel på hur detta skett och hur den unga mamman vill förhindra sin dotter att hamna i samma situation som sin egen mamma och mormor. Enligt Chevalier och Viitanen (2003) ger ungt föräldraskap långvariga konsekvenser för kvinnans karriärmöjligheter och sannolikheten är stor att fattigdom förs vidare till nästa generation. Kellys beskrivning tyder på att hon är väl medveten om vilka resurser som behövs för att kunna skapa ett tryggt liv. Hon vet vad dottern behöver för att kunna frambringa en stark känsla av sammanhang i livet såväl som en respektabel självuppfattning. Den egna respektabla självuppfattningen ligger i att kunna ge dottern denna möjlighet. Detta ligger i linje med Duncans (2002) forskning som visar att de flesta unga föräldrar har både kunskap och höga förväntningar på livet som de gör moraliska och rationella val utifrån.

Kvinnorna har utifrån ovanstående alltså en massa tankar kring sin och sina barns framtid. Pengar är en central aspekt av kvinnornas liv som de har olika sätt att förhålla sig till beroende på deras situation. De flesta av kvinnorna talar om utbildning, för sig och barnen, vilket tyder på en önskan om att skapa resurser till förändring inför framtiden. Att äga sitt egna hem är något som är betydelsefullt för majoriteten av kvinnorna för att ses som en respektabel kvinna och mor. Den enda som inte nämnde det var den av de icke-brittiska kvinnorna som resan bodde i ett av familjen ägt hus. Kvinnorna vill alltså kämpa för att uppnå respektabilitet både hos sin egen självbild och i samhällets ögon. Kvinnorna säger sig vilja förverkliga sina yrkesdrömmar och önskar sig framförallt en trygghet med stabil ekonomi och ett eget hem. För vissa är det först då de möjligtvis kan tillåta sig att bli förälskade igen. Rebecca säger så här om sina önskningar för framtiden:

To have my own place, that is actually mine if you know what I mean. Because my house is a council house...and probably some form of man for me eventually in the end maybe, but not now...

6. Avslutande diskussion och konklusion

Mitt syfte med denna studie är att utifrån ett i huvudsakligen salutogent perspektiv beskriva hur unga mammor i en förort till London tänker kring sin livssituation, sina svårigheter och möjligheter, med utgångspunkt i de relationer de lever i. Syftet är även att undersöka hur dessa unga mödrar förhåller sig till den stödverksamhet de tar del av genom organisationen YWCA. För att kunna uppfylla detta syfte har jag använt mig av två frågeställningar: *Hur ser unga mödrar i en heterogen London förort på sin situation i nutid och framtid?* och *På vilket sätt upplever kvinnorna att stödverksamheten i YWCA:s regi påverkar deras ambitioner och möjligheter ur ett i huvudsakligen salutogent perspektiv?* Dessa skall nedan besvaras i den mån det är möjligt. Tills sist kommer jag avrunda detta avsnitt med några avslutande reflektioner gällande ungt moderskap/föräldraskap i allmänhet och i Storbritannien i synnerhet samt med förslag till vidare forskning.

6.1 Sammanfattande diskussion kring resultaten

När det gäller hur studiens unga mödrar ser på sin egen situation så handlar det mycket om de individuella skillnader som finns hos kvinnorna. Materialet består av fyra mödrar med helt och hållet brittiskt ursprung och två mödrar med ett ursprung utanför västvärlden. Endast en av de brittiska mödrarna lever tillsammans med en partner, barnets far, medan båda mödrarna med icke-brittiskt ursprung mer eller mindre lever med barnens fäder och i ett fall även med en utvidgad familj. Samtliga intervjupersoner beskriver sitt liv som meningsfullt främst tack vare sina barn. Alla mödrarna beskriver även sin förmåga att vara goda mödrar åt sina barn på ett mycket positivt sätt då de menar att de är så bra mammor som de möjligtvis kan vara. Det framkommer dock genom analysen att, främst de brittiska kvinnorna, slits mellan föräldraansvar och önskan om en större frihet som hör ungdomen till inom västvärlden. För att rättfärdiga sina ibland egocentriska och ansvarslösa handlingar kan kvinnorna konstruera berättelser om föräldraansvar, struktur och organisering, för att framstå som respektabla mödrar i samhällets ögon. De brittiska mödrarna anser jag tydligare skapar en identitet utifrån just det unga moderskapet. De har en klar och distinkt bild och medvetenhet om samhällets allmänna uppfattning av deras situation som just unga mammor. Kanske beror detta på att deras liv skiljer sig så markant från sina jämnåriga utan barn och de är medvetna om att deras liv förmodligen skulle ha varit mycket annorlunda utan barn. Det är tydligt att diskursen kring den ungdomliga friheten inte existerar på samma vis i den kulturella kontext som kvinnorna med ett annat etniskt ursprung lever i vilket kan bero på att deras livssituation kanske sett mer eller mindre liknande ut även utan barn. Dessa kvinnor slits istället främst mellan vad som förväntas av dem i egna kulturella kontexten och i det brittiska samhället. De brittiska mödrarna delar sin kulturella bakgrund med det samhälle de lever i medan de övriga lever mellan två världar där den egna familjära sfären skiljer sig markant från samhället utanför. Detta kan innebära både positiva och negativa aspekter för de båda grupperna. Positivt för kvinnorna med icke-brittiskt ursprung är exempelvis att de har en gemenskap som förstår dem och som uppmuntrar exempelvis deras val att skaffa barn tidigt. Negativt kan vara att det är troligt att dessa unga mödrar med annat etniskt ursprung än brittiskt inte endast är utpekade av

samhället för det faktum att de är unga mödrar utan främst för att de har ett annat etniskt ursprung. Den ena icke-brittiska kvinnan har dessutom ett funktionshinder som kan verka utpekade och diskriminerande både i förhållande till majoritetssamhället och till den egna etniska gruppen. Att skaffa barn tidigt i livet kan därför vara en normal handling i den närmaste omgivningen då de lever i sammanhang där tidigt moderskap inte ses som något annorlunda utan tvärtom är något som förväntas av unga kvinnor. Alla kvinnorna i studien kämpar med att vara respektabla kvinnor och mödrar i samhällets ögon. Kvinnorna med icke-brittiskt ursprung kämpar dessutom med att vara respektabla inom den egna familjesfären, vilket inte alltid verkar vara helt förenligt med vad som förväntas av dem utifrån det brittiska samhällets perspektiv. Det tydligaste exemplet på detta blir när kvinnan själv säger att hon vill studera samtidigt som hon vet att kvinnorna i hennes familj inte tillåts arbeta. Troligtvis handlar respektabilitet för de brittiska kvinnorna i denna studie först och främst om att, utifrån den situation de hamnat, utåt framstå som goda och respektabla mödrar åt sina barn. Kvinnorna med det icke-brittiska ursprunget har andra sätt att konstruera respektabilitet vilka främst syftar till att visa sig respektabel i det egna sammanhanget, inför det egna nätverket. Att för dessa kvinnor få barn som unga är i sig själv ett led i strävan efter respektabilitet i den sociala kontext de lever i. En ung kvinna som får barn i denna kontext är en respektabel kvinna. Detta skall jämföras med den negativa respons som samtliga de brittiska kvinnorna fick på sina graviditeter av den närmaste familjen. Genom att identifiera sig starkt med den egna sociala kontexten kan de icke-brittiska kvinnorna försvara sitt tidiga moderskap inför det brittiska samhället med att det för dem är naturligt. Man kan alltså urskilja att de unga kvinnorna har olika strategier, utifrån individuella olikheter och kontexter, för att ”bemästra” samhället och dess negativa attityder gentemot ungt moderskap. De utgår från sitt egna sammanhang och skapar mening av de resurser som finns tillgängliga och är accepterade i den kontext de befinner sig i.

Hälften av kvinnorna i materialet lever med en partner och enligt mina intervjuvar tycks detta främst innebära att de är mindre benägna att beskriva svårigheter med det unga moderskapet trots att de ändå har det huvudsakliga föräldraansvaret för sina barn. En tydlig skillnad är att de i klart mindre utsträckning nämner oron kring finansiella problem även i de fall där en del av familjens försörjning består av försörjningsstöd. Detta tror jag beror på det faktum att kvinnan har någon att dela ansvaret med, om inte det fysiska ansvaret så det känslomässiga. De ensamstående kvinnorna nämner knappa ekonomiska resurser som mycket problematiskt eftersom det hindrar dem från att vara så aktiva med sina barn som de önskar. Kvinnorna har många tankar och idéer om vad de vill göra med sina barn och hur de kan fylla livet och vardagen med meningsfulla aktiviteter. Denna energi och fantasi anser jag viktig att ta fasta på som en motpol till attityder som säger att unga mödrar är lata och oföretagsamma eftersom det visar att det är bristen på resurser som ibland hindrar kvinnorna att aktivera sig så som de vill. Det verkar alltså utifrån dessa kvinnor som att det finns en anledning till att vilja dela sitt liv med en annan vuxen person trots att hälften av dem inte gör detta. Anledningen till detta kan vara att kvinnorna resonerar som så att de framstår som mer respektabla genom att självständigt sörja för sina barns omsorg framför att leva tillsammans med en man som inte är barnens far. Det är kanske dock inte troligt att så är fallet då de flesta

konstruerade familjekonstellationer idag är vida accepterade av samhället. Troligare är att kvinnorna anser att deras liv blir mer begripligt utan en strulig partner. De har då bara sig och sitt/sina barn att fokusera på och de vet vad de har att vänta då det mesta blir förutsägbart, vilket underlättar hanteringen av vardagen och livet. Man kan tolka det som så att kvinnorna är noga med att om de ska ha en partner att dela livet med så behöver det vara någon som inte bara ökar begripligheten och hanterbarheten utan även bidrar till att göra livet meningsfullt.

Den verksamhet som är i fokus i studien, YWCA, har som ambition att bidra både till respektabilitet och till en ökad känsla av sammanhang hos de unga kvinnorna. Verksamheten lyckas med detta enligt kvinnorna som enbart beskriver kontakten som positiv. Detta kan dock härleds till att studiens urval redan på förhand förväntades vara positivt inställda till verksamheten. Intervjuerna ägde rum halvvägs in i terminen och missnöjda deltagare antas då redan hoppat av. När de gäller denna studies informanter så bidrar dock verksamheten troligen i stor utsträckning till att de upplever moderskapet som mer begripligt och hanterbart. Verksamheten arbetar med olika aspekter av kvinnans liv som småbarnsförälder och fungerar som ett forum där exempelvis de ambivalenta känslorna kring frihet, ansvar, närhet och självständighet kan dryftas och diskuteras med deltagare i liknande situationer och med kunnig personal. Verksamheten verkar på detta sätt vara en slags frizon för kvinnorna där de får lov att ta upp alla aspekter av livet utan att dömas. Gruppverksamheten menar de brittiska kvinnorna är oerhört betydelsefull eftersom den ger dem möjligheten att träffa andra i liknande situationer, då de flesta av dem förlorat kontakten med sina vänner i samband med graviditeten. Även kvinnorna med icke-brittiskt ursprung menar att det stöd de får har en social betydelse. För den ena av dem hjälper den till att bryta den fysiska isolering som uppkommit via funktionshindret och den dåligt anpassade boendesituationen. För den andra kvinnan bryter kontakten en mer känslomässig isolering eftersom kvinnan annars främst är bunden till att umgås med sina familjemedlemmar. Att de frekventa hembesöken hos den sistnämnda kvinnan accepteras av nätverket kan tolkas som att hela familjen försöker anpassa sig, så långt de kan sträcka sig, till att bli respektabel i det brittiska samhällets ögon. Utifrån ovanstående kan man tro att verksamheten som YWCA bedriver är ytterst viktig som resurs för att bryta de unga mödrarnas isolering oberoende av deras olikheter. Detta är något som verksamheten lyckats med i dessa fall eftersom man anpassat sig till de olika behov som finns hos kvinnorna. Att de anpassar sig efter kvinnornas individuella situationer på detta sätt gör att de uppmuntrar det som varje kvinna ser som meningsfullt i sitt liv utan att döma och peka ut.

Studiens observationer bidrog dock med en hel del intressanta infallsvinklar på hur mödrarna verkligen uppfattar verksamheten. På en och samma dag utsattes kvinnorna för två motstridiga budskap, för det första att de borde delta i hälsokurser för sitt och sina barns bästa och för det andra att fryst pizza och rulltårter är okej som mellanmål. Det bör vara svårt för kvinnorna att förhålla sig till dessa budskap eftersom de å ena sidan vill sina barns bästa och vill uppfattas som goda mödrar samtidigt som de lever i ett samhälle som i stor utsträckning förlitar sig till snabbmatens kortsiktiga lösningar. En annan anmärkningsvärd observation visade hur verksamhetens personal redan innan hon gav förslaget om att gå till simhallen,

tydligt klargjorde att hon förväntade sig att kvinnorna skulle opponera sig mot badmössorna. Man kan fundera på om dessa attityder stärker kvinnorna i deras respektabilitet. Även om verksamheten som sådan har bra resurser att arbeta med kvinnornas föräldraförmåga, att förmedla att moderskapet är meningsfullt genom att ge dem verktyg som gör det begripligt och hanterbart att ha småbarn när man själv bara är ett barn, så ställer dessa iakttagelser frågan hur personalen och verksamheten omedvetet påverkar kvinnornas respektabilitet. Som framkommit i denna studie så är respektabilitet något som alla kvinnorna uppehåller sig kring på ett eller annat sätt och som är viktigt för kvinnorna och det är även tydligt att det ligger i verksamhetens intresse att stötta deras strävan så mycket som möjligt. I skrivandets stund genomför YWCA en kampanj, "Respect young mums", med syfte att göra allmänheten uppmärksam på att unga mödrar behöver respekteras av samhället i större utsträckning. Att ha förutfattade meningar om att kvinnorna är barnsliga småbarn som inte vill visa upp sig i en tontig badmössa och att de inte är kapabla till att ge sina barn en näringsriktig kost skulle dock kunna motverka detta budskap och istället förstärka samhällets bild av de unga mödrarna som okompetenta och odugliga. När verksamheten, som är sanktionerad av och representerar samhället, dessutom själva serverar snabbmat till kvinnorna och barnen efter det att hälsokurser kring näringsriktig mat förordas skulle det kunna finnas en risk att det sänder ut ett dolt budskap till kvinnorna om att de inte är värda mer. Med tanke på det brittiska sammanhang denna verksamhet befinner sig i så är det dock mer förståeligt varför de gör som de gör eftersom kärleken till snabbmaten sitter djupt rotad här. Slutsatsen blir att även det omedvetna förhållningssättet kan påverka mödrarna och deras uppfattning om sig själva. Dock är jag övertygad om att stödet de unga mödrarna får från YWCA verkligen är ovärderligt eftersom verksamheten verkar vara inne på rätt spår när den anpassar sig efter individen och dennes situation i samhället istället för att försöka göra om individen till att passa in i verksamheten.

6.2 Avslutande reflektioner

Storbritanniens regering har nu ytterligare 2 ½ år på sig att nå de uppsatta målen att reducera antalet tonårsgraviditeter i landet och att få fler tonårsmammor i sysselsättning. Enligt den utvärdering som kom 2005, "Final Report Synthesis", hade då antalet tonårsgraviditeter reducerats vilket tyder på att vissa delar av strategin lyckas. Personligen tror jag i enlighet med annan forskning (Duncan, 2007, Arai, 2003) att fenomenet unga mödrar behöver angripas från ett helt annat perspektiv. Det vill säga perspektivet som ser unga kvinnor som blir gravida som ett resultat av den kontext de lever och vuxit upp i. För vissa handlar det troligen om utanförskapet och "chansen" att göra något som av samhället uppfattas som normalt, att skaffa barn. Graviditeten och barnet skapar då mening i kvinnans liv. För andra är graviditeten högst planerad och någonting som kvinnan längtat efter i sin strävan efter respektabilitet. Detta betyder inte att de unga kvinnorna skall stå utan stöd utan det betyder att de resurser och de insatser som ges aktivt behöver anpassas utifrån individens möjligheter och önskningar. Alla mödrarna har egna berättelser och historier att berätta och alla har de egna ambitioner kring vad de vill uppnå för sig själva och med sitt moderskap.

6.3 Förslag till vidare forskning

Som beskrevs i kapitlet om det rådande kunskapsläget kring fenomenet ungt moderskap så finns det en hel del forskning kring ämnet, i vilket fall utanför Sverige. Den forskning som finns har även olika perspektiv och belyser den sociala problematiken med ungt moderskap ur olika perspektiv. Den kunskap jag dock saknar utifrån denna studies resultat är en bredare och mer omfattande forskning som tar fasta på kvinnornas kulturella förutsättningar och beskriver hur moderskapet formas utifrån de olika kontexter kvinnan befinner sig i.

Om man vill finna de bästa vägarna för att stötta unga mödrar tror jag även att det är viktigt att få till stånd mer omfattande och framförallt oberoende utvärderingar av de verksamheter som redan finns. Detta både för att ta reda på hur verksamheterna verkligen uppfattas av de unga kvinnorna och även för att få en vidare kännedom om de individuella behov som finns hos kvinnorna.

Referenser

- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. (M. Elfstadius övers.). Stockholm: Natur och Kultur. (Orginalarbete publicerat 1987).
- Arai, L. (2003). Low expectations, sexual attitudes and knowledge: Explaining teenage pregnancy and fertility in English communities. Insight from qualitative research. The Editorial Board of *The Sociological Review*, Blackwell Publishing Ltd, 199-217.
- Chevalier, A. & Viitanen, T.K., (2003). The Long-Run Labour Market Consequences of Teenage Motherhood in Britain. *Journal of Population Economics*, 16: 323-343
- Duncan, S. (2005). Mothering, class and rationality. *Sociological Review*, 53(1): 49-76
- Duncan, S. (2005). What's the problem with teenage parents? And what's the problem with policy? *Critical Social Policy*, 27(3): 307-334
- Fangen, K. (2005). *Deltagande observation*. (H. Nordli övers.). Malmö: Liber ekonomi
- Hendessi, M., & Dodwell, C. (2002). *Supporting Young Parents: Models of Good Practice*. [WWW document]. URL <http://www.ywca.org.uk/docs/SYPinternalpagesonly.pdf>
- Holgate, H., Evans, R., & K.O Yuen, F. (Red). (2006). *Teenagepregnancy and parenthood – global perspectives, issues and interventions*. New York: Routledge
- Kirkman, M., Harrison, L., Hillier, L., & Pyett, P. (2001). 'I know I'm doing a good job': canonical and autobiographical narratives of teenage mothers. *Culture, Health and Sexuality*, 3 (3): 279-294.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S., Lilja, J., & Mannheimer, K. (Red). (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- London School of Hygiene and Tropical Medicine, University College London Medical School & the British Market Research Bureau. (2005). *Final Report Synthesis*. London. [WWW document]. URL <http://www.dfes.gov.uk/research/data/uploadfiles/RW38.pdf>
- Skeggs, B. (1997). *Formations of class and gender: becoming respectable*. London: Sage
- Social Exclusion Unit (1999). *Teenage Pregnancy*. Cmd, 4342, London, The Stationery Office.
- Svenning, C. (2003). *Metodboken (5:e rev. uppl.)*. Eslöv: Lorentz
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab
- Wenneberg, S.B. (2001). *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.
- Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- YW CA [online] www.ywca.org.uk (2008-04-01)

Inquiry form for interviews

Introduction

- Who are you?
Age? How many children? The age of the child/children? Living circumstances?

To change

- The pregnancy
What did you think about difficulties/possibilities during your pregnancy? What were the reactions of friends and family?
- Motherhood
How do you see yourself as a mother? In what way has your life changed since you became a mother? How do people look at you?
- “Mums Club”
Why are you in contact with YWCA? What has the support/group activity meant to you? How does it feel being a part of the group?

To be

- Everyday life
Describe a day in your life. What would you have done if you were not here today?
- Social network
Describe your family/friends. Who do you get support from among family and friends (or others)?
- Highlights in life
What are the bright spots in your life? What do you value most in life? What makes you feel good and satisfied with your life? What is a good life according to you?

To become

- The future
How do you picture your future? What is most important for you in the future? What is most important for your child in the future?
- Possibilities
Is there something you would like to change in your living situation, what, why and how? Is there something the society can do to help you improve your living situation?
- Ambitions
Is there anything that you would like to achieve? Do you have any thoughts about the future of your child?

Conclusion

- Is there anything you would like to add?